LATV. PSR VALSTS BIBLIOTEKA

VISU ZEMJU PROLETARIEŠI, SAVIENOJIETIES!

Literatura un Māksla

1954. GADA
5. DECEMBRĪ
Nr. 49 (516)

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

Demokratija un socialisms ir neuzvarami

Nekas nedara cilvēku tik nebrīvu, kā nabadzība un, otrādi, — nav lielākas nabadzības kā tā, ko rada brīvības trūkums. To labi zinām no savas zemes vēstures: vēl pirms trīsdesmit septiņiem gadiem Eiropā nebija nabadzīgāku un beztiesīgāku iedzīvotāju par cariskās Krievijas tautām. Oktobra revolucija kā dzīvinošs negaiss zemeslodes vesela sestdaļā iznīcināja visus darbaļaužu posta cēloņus, pasludinot jaunus, socialistiskus principus: nevienam nav tiesību apspiest otru, lai iedzīvotos uz cita rēķina — visi cilvēki vienlīdzīgi. Vienīgais nopelnu un ienākumu mērs ir darbs, un, ja līdz šim bija tā, ka badojās paši vērtību ražotāji, tagad neēdīs tie, kas nestrādā.

Tas ir daudzu paaudžu ilgota sapņa piepildījums, ko pauž šie principi; mūsu zemē tie pirmo reizi tautu vēsturē ieguvuši likuma spēku. Tie sastāda mūsu valsts Konstitucijas galveno saturu. Tajā ne tikai pasludināta demokratija visiem, ne tikai fiksētas tiesības, kādu līdz tam nav bijis nevienas zemes iedzīvotājiem, bet arī nodrošināti šo tiesību realizēšanas līdzekļi. Un pienākumi, kādus tā uzliek Padomju valsts pilsoņiem, pirmo reizi sabiedrības attīstības mūžā ir nevis smags slogs, bet goda un varonības lieta.

Gluži dabīgi: kad cilvēkam ir iespēja lietišķi izmantot visu savu radošo enerģiju un kad viņa pūliņu augļus neviens nepiesavinās — ai, cik daudz var pastrādāt! Mūsu Dzimtenes piemērs tam ir spilgts apliecinājums. Pēc spožām uzvarām pilsoņu kara un intervences atvairīšanas frontēs seko tikpat spožas uzvaras saimnieciskajā un kulturas nozarēs. Ātri vien tiek likvidēta no cariskās patvaldības mantotā atpalicība, partija izstrādā drosmīgus industrializacijas, lauksaimniecības attīstības un tautas garīgā līmeņa pacēluma plānus, kurus realizējot visā zemē, visattālākajās un tumšākajās nomalēs sākas nepieredzēta plauksme visās dzīves nozarēs. Prakse pilnā mērā apstiprināja marksisma teoretiskos atzinumus, ka socialisms ir darbaļaužu masu interesēm vispilnīgāk atbilstošā sabiedriskā iekārta, ka tas ir vienīgi pareizais ceļš uz visas cilvēces labklājību un ka tāpēc tam pieder nākotne.

Ar to pašu brīdi vēl skaldrāk kļūst saredzams buržuazisko demokratiju tukšais deklarativisms, aiz kura slēpjas cilvēka cieņu dziļi pazemojošas netaisnības, viltīgums un, — runājot lielā dāņu tautas rakstnieka un brīvības cīnītāja Martina Andersena-Nekses vārdiem, — krāpnieciski loterejiskais raksturs: tajās ļoti maz vinnestu, salīdzinot ar tukšajām lozēm, bet buržuazisko demokratiju izreklamētās tiesības un iespējas nav nekas vairāk kā lipīgs papīrs mušu ķeršanai. «Vienīgi Padomju Savienībā laimē visi kā materialā, tā cilvēciskā ziņā.»

Neraugoties uz to, klaigas par Rietumu civilizacijas priekšrocībām nerimstas, gluži otrādi: vēl nekad kapitalistiskās pasaules politiķi nav tik daudz runājuši par brīvību kā tagad, kad imperialistiskā buržuazija aizmetusi pār bortu kādreizējā demokratisma pēdējās paliekas, kad tiek iznīcinātas un samītas zem kājām viselementārākās darbaļaužu tiesības, bet kapitalisma citadelē — Amerikas Savienotajās Valstīs — uzņemts atklāts kurss uz tīrā veidā pārņemtu hitlerisko fašismu.

Darbodamās saskaņā ar imperialisma pamatlikumu, kas prasa maksimalo peļņu, kapitalistisko zemju buržuazija realizē darbaļaužu pastiprinātas ekspluatacijas, tautu pavergošanas un jauna vispārēja kara izraisīšanas politiku. Bet realizēt šo politiku pašreizējos apstākļos, kad visā pasaulē aug un nostiprinās tautas masu kustība par mieru, demokratiju un socialismu, nav iespējams bez melīgas socialas demagoģijas, bez masu apmānīšanas. «Tieši šai nolūkā, — kā izteicās franču profesors Rože Garodi, aizstāvot Maskavā doktora disertaciju par brīvības problemām, — imperialistiskās buržuazijas ideologi nokrustījuši kapitalistisko pasauli par «brīvo pasauli», bet Makartiju, Franko, Li Sin Manu un Keselringu — par «brīvības bruņiniekiem». Tieši šai nolūkā ASV valstsvīri Amerikas Savienotās Valstis, Angliju, Franciju, Turciju un Grieķiju pasludinājušas par «brīvo valstu savienību»».

Viņi aizmirst tikai vienu: šo zemju tautas pašas arvien vairāk pārliecinās, cik rūgti ir šis «brīvības» augļi.

Nekad nav bijis tā, ka ļaundaris cildinātu labus tikumus. Tāpēc arī kapitalistiskajā pasaulē tāds naids uz Padomju valsti kopš pašām pirmajām tās pastāvēšanas dienām. Tas ir arī privatīpašnieka niknums, kurš, iedomājies sevi par visas cilvēces pavēlnieku un zaudējis vienu poziciju, jūt, ka ir apdraudēta pati viņa turpmākā pastāvēšana. Kādreiz šai niknumā vēl ieplaiksnījās arī cerību dzirkstis; sevišķi spoži tās uzliesmoja, vēstures skatuvē uznākot vācu kāškrustniekiem ar to neslēptajām tieksmēm uz austrumiem. Bet arī šī grandiozā sazvērestība pret socialismu beidzās ar neveiksmi, tāpat kā visas iepriekšējās; gaviles, kas izlauzās no dažu nesavaldīgāku senatoru krūtīm pēc hitlerisko laupītāju pirmajiem panākumiem kara sākumā, izrādījās gaužām pāragras. Padomju zeme un tās iekārta vēlreiz pierādīja savu neuzvaramību. Vēl vairāk: tās uzvaru un ideju ietekmē uz socialisma ceļa nostājās jauni miljoni darbaļaužu Eiropā un Azijā ar lielo Ķīnas tautu priekšgalā.

Otrā pasaules kara rezultāti — tā ir brīnišķīga vēstures mācība, kas rāda, kādā virzienā neapturami attīstās mūsdienu sabiedrība. Tas ir virziens caur socialismu — uz komunismu. To vajadzēja saprast arī kapitalismam, — saprast un beidzot pieņemt mūsu nerimtīgo aicinājumu: sadarbosimies! Nost naidu, neuzticību, ieročus! Strādāsim katrs savās mājās, ražosim mieram, nevis karam, tirgosimies, apmainīsimies zinātnes un kulturas sasniegumiem. Un dzīve pati pierādīs, kurā pusē vairāk patiesības, kura no abām iekārtām vairāk dzīvotspējīga.

Nē — kapitalismam nav daļas par cilvēces labklājību, tam rūp tikai savas izkurtējušās sistemas liktenis. Salīdzinādams kapitalismu ar cūku, kas gatava aprīt visu, kas pagadās priekšā, M. Gorkijs kādreiz piebilda: «bet nevar aprīt vairāk par to, cik lien, un vienreiz tam būs jāaprij pašam sevi.» Kapitalisms gatavs uz visu: ja nevar glābt sevi — labāk lai tad iet bojā visa pasaule. Tas, ko mēs šodien vērojam kapitalisma nometnē, — tas jau ir vairāk nekā tikai naids uz socialismu, tas ir uz nāvi neglābjami notiesāta noziedznieka trakums. Gluži līdzīgi pārdzīvojumi laikam nomāc dažus amerikaņu ģeneraļus, kad tie sakās neesam līdz galam izpildījuši savu pienākumu, iekams mūsu zemes pilsētās nebūs sākušas sprāgt viņu nomestās atombumbas.

Nāvei nolemtie trako, — tas ir diezgan bīstami, ja viņus pie laika nesavalda. Par laimi, cilvēces rīcībā ir pietiekami daudz spēka, lai to izdarītu. Kas attiecas uz Padomju Savienību un tās socialistisko iekārtu — ne jau nu Pentagona iespējās tur ir ko grozīt. Radusies kā sabiedriskās attīstības likumsakarīga nepieciešamība, tā pastāv, iet uz priekšu, rādot pareizo virzienu visai cilvēcei. Diendienā aug tās starptautiskā slava ne tikai visu zemju darbaļaužu un progresivās inteliģences acīs, kuriem mūsu Dzimtene jau sen kļuvusi par ilgu piepildījumu; atslēgu sasāpējušu mūsdienu problemu atrisinājumam šeit mēģina atrast arī daudzi veselo saprātu vēl saglabājuši buržuazijas politiķi; ierosmi sava radošā apsīkuma pārvarēšanai uz šejieni dodas meklēt arvien jauni buržuaziskās mākslas pārstāvji. «Viss, ko es tur redzēju, viss, ko es tur dzirdēju, liek noprast, ka jācenšas nodibināt un nostiprināt draudzīgas attiecības ar Padomju Savienību, — kādā intervijā izteicās Ž. P. Sartrs. — Lai arī pa kādu ceļu ietu Francija, cenšoties pārvarēt savu sastingumu, cenšoties likvidēt savas rūpniecības atpalicību un kļūt par daudzējādā ziņā atšķirīgu naciju, no tās, kāda tā ir tagad, — lai arī kāds būtu šis ceļš, tas nedrīkst būt pretējs tam, kādu iet Padomju Savienība.»

Viss, kas kapitalistiskajā pasaulē vēl palicis vesels, nesabojāts, dzīvotspējīgs, — viss šodien tiecas uz Padomju zemes pusi, lai stiprinātos ticībā, ka dzīvei ir jēga, ka vecās, izkurtējušās privatīpašnieciskās iekārtas pagrimums vēl nebūt nenozīmē visas civilizacijas norietu.

Tādējādi panākumi, ko ik gadus gūstam, realizējot mūsu Konstitucijā ierakstītos principus, arvien vairāk izvirza mūs cilvēces priekšgalā. Mēs esam nākotnes ceļa rādītāji un lauzēji, — kāds prieks redzēt, ka uz tā nostājas arvien jauni ļaužu pulki! Bet tas pavairo arī atbildību, it īpaši šobrīd, kad kapitalisma čērčili ciniskā atklātībā atzīstas savos sen lolotajos noziedzīgajos plānos, kad tiek pieliktas aizdomīgas pūles, lai pēc iespējas ātrāk izsniegtu ieročus Rietumvācijas revanšistiem. Tas uzliek pienākumu padomāt par demokratijas un socialisma nometnes un tās lielo iekarojumu nodrošināšanu pret jebkādām nejaušībām, ko Maskavā nupat notikušajā Apspriedē arī apsvēra Padomju Savienības un Eiropas tautas demokratijas valstu pārstāvji. Valstis — Apspriedes dalībnieces paziņoja savu ciešo apņemšanos stiprināt savas aizsardzības spējas, nodrošināt savu tautu mierīgu darbu pret varbūtēju agresiju.

«Padomju Savienības, Polijas, Čechoslovakijas, Ungarijas, Rumanijas, Bulgarijas, Albanijas tautas un Vācijas Demokratiskā Republika, — teikts Apspriedes Deklaracijā, — veic mierīgu radošu darbu. Viņu pūles vērstas uz ekonomikas un kulturas tālāku augšupeju, uz darbaļaužu dzīves līmeņa nemitīgu celšanu un reizē ar to uz viņu diženo socialistisko iekarojumu stabilas aizsardzības nodrošināšanu. Pasaulē nav tāda spēka, kas varētu pagriezt atpakaļ vēstures ratu un kavēt socialisma celtniecību mūsu zemēs.»

Demokratija un socialisms — nav uzvarami.

Vissavienības celtnieku apspriede

30. novembrī Maskavā, Lielajā Kremļa pilī, sākās Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centralās Komitejas un PSRS Ministru Padomes sasaukta celtnieku, architektu, būvmaterialu rūpniecības, celtniecības un ceļu mašīnbūves, projektēšanas un zinātniski pētniecisko organizaciju darbinieku Vissavienības apspriede.

Apspriedē piedalās 2200 cilvēku. To vidū ir trestu pārvaldnieki un galvenie inženieri, jaunceltņu un pārvalžu priekšnieki, darbu vadītāji un meistari, brigadieri un strādnieki, būvmaterialu un celtniecības mašīnu rūpniecības uzņēmumu direktori, projektēšanas organizaciju, zinātniski pētniecisko institutu un augstāko mācību iestāžu darbinieki, architekti, jaunceltņu, apgabalu, novadu un republiku partijas, arodbiedrību un komjaunatnes darbinieki, Vissavienības un republikanisko ministriju, kā arī plānošanas un finanšu organu darbinieki.

Klātesošie vētrainiem, ilgiem aplausiem apsveica biedrus N. A. Bulgaņinu, K. J. Vorošilovu, L. M. Kaganoviču, G. M. Maļenkovu, V. M. Molotovu, M. G. Pervuchinu, M. Z. Saburovu, N. S. Chruščovu, P. K. Ponomarenko, M. A. Suslovu, P. N. Pospelovu un N. N. Sataļinu, kas ieradās valdības ložās.

PSRS celtniecības ministrs b. N. A. Digajs nolasīja referatu par pasākumiem, lai radikali uzlabotu PSRS Celtniecības ministrijas celtniecības organizaciju darbu, par rūpniecības objektu celtniecības industrialām metodēm, lietojot saliekamās dzelzsbetona konstrukcijas, lielus blokus un efektīvus materialus, par celtniecības kvalitates uzlabošanu un izmaksas pazemināšanu.

Apspriedes turpinājumā runāja PSRS pilsētu un lauku celtniecības ministrs I. K. Kozjuļa, PSRS būvmaterialu rūpniecības ministrs P. A. Judins, PSRS Architekturas akademijas prezidents A. G. Mordvinovs un citi.

Eiropas valstu Maskavas Apspriedes miera un drošības garantēšanai Eiropā

NOBEIGUMA KOMUNIKĒ

No 1954. gada 29. novembra līdz 2. decembrim Maskavā notika Eiropas valstu — Padomju Socialistisko Republiku Savienības, Polijas Tautas Republikas, Čechoslovakijas Republikas, Vācijas Demokratiskās Republikas, Ungarijas Tautas Republikas, Rumanijas Tautas Republikas, Bulgarijas Tautas Republikas, Albanijas Tautas Republikas Apspriede miera un drošības garantēšanai Eiropā.

Apspriedē piedalījās zemāk nosauktie minēto valstu pārstāvji:

no Padomju Socialistisko Republiku Savienības — PSR Savienības Ministru Padomes Priekšsēdētāja Pirmais Vietnieks un PSRS Ārlietu Ministrs **V. M. Molotovs** (delegacijas vadītājs), PSRS Ārlietu Ministra Pirmais Vietnieks **A. A. Gromiko**, KPFSR Ministru Padomes Priekšsēdētājs **A. M. Puzanovs**, Ukrainas PSR Ministru Padomes Priekšsēdētājs **N. T. Kaļčenko**, Baltkrievijas PSR Ministru Padomes Priekšsēdētājs **K. T. Mazurovs**, Latvijas PSR Ministru Padomes Priekšsēdētājs **V. T. Lācis**, Igaunijas PSR Ministru Padomes Priekšsēdētājs **A. A. Mirīseps**, Lietuvas PSR Ministru Padomes Priekšsēdētājs **M. A. Gedvils**, PSRS Ārlietu Ministra Vietnieks **V. A. Zorins**;

no Polijas Tautas Republikas — Polijas Tautas Republikas Ministru Padomes Priekšsēdētājs Juzefs **Cirankevičs** (delegacijas vadītājs), Ārlietu Ministra Vietnieks Marians **Naškovskis**, Polijas Tautas Republikas Ārkārtējais un Pilnvarotais Vēstnieks PSR Savienībā Vaclavs **Ļevikovskis**;

no Čechoslovakijas Republikas — Čechoslovakijas Republikas Premjerministrs Viljams **Širokijs** (delegacijas vadītājs), Ārlietu Ministrs Vaclavs **Davids**, Celtniecības Ministrs Emanuels **Šlechta**, Veselības aizsardzības Ministrs Jozefs **Ploigars**, Čechoslovakijas Republikas Ārkārtējais un Pilnvarotais Vēstnieks PSR Savienībā Jaromirs **Vošagliks**;

no Vācijas Demokratiskās Republikas — Vācijas Demokratiskās Republikas Premjerministrs Oto **Grotevols** (delegacijas vadītājs), Premjerministra Vietnieks Valters **Ulbrichts**, Premjerministra Vietnieks un Ārlietu Ministrs doktors Lotars **Bolcs**, Premjerministra Vietnieks Oto **Nuške**, Premjerministra Vietnieks un Finansu Ministrs doktors Hanss **Lochs**, Vācijas Demokratiskās Zemnieku Partijas Ģeneralsekretars Bertolds **Roze**, Vācijas Demokratiskās Republikas Ārkārtējais un Pilnvarotais Vēstnieks PSR Savienībā Rudolfs **Apelts**;

no Ungarijas Tautas Republikas — Ungarijas Tautas Republikas Ministru Padomes Priekšsēdētāja Pirmais Vietnieks Andrašs **Hegedjušs** (delegacijas vadītājs), Ārlietu Ministrs Janošs **Boldocki**, Ārlietu Ministra Vietnieks Endre **Siks**, Ungarijas Tautas Republikas Ārkārtējais un Pilnvarotais Vēstnieks PSR Savienībā Ferencs **Mjunnichs**;

no Rumanijas Tautas Republikas — Rumanijas Tautas Republikas Ministru Padomes Priekšsēdētāja Pirmais Vietnieks Kivu **Stoika** (delegacijas vadītājs), Ārlietu Ministrs Simions **Bugičs**, Ārlietu Ministra Pirmais Vietnieks Grigore **Preotjasa**, Rumanijas Tautas Republikas Ārkārtējais un Pilnvarotais Vēstnieks PSR Savienībā Jons **Rabs**;

no Bulgarijas Tautas Republikas — Bulgarijas Tautas Republikas Ministru Padomes Priekšsēdētāja Pirmais Vietnieks Antons **Jugovs** (delegacijas vadītājs), Ministru Padomes Priekšsēdētāja Pirmais Vietnieks Georgijs **Traikovs**, Ārlietu Ministrs Minčo **Neičevs**, Bulgarijas Tautas Republikas Ārkārtējais un Pilnvarotais Vēstnieks PSR Savienībā Karlo **Lukanovs**;

no Albanijas Tautas Republikas — Albanijas Tautas Republikas Ministru Padomes Priekšsēdētāja Vietnieks Manušs **Muftiu** (delegacijas vadītājs), Ārlietu Ministrs Behars **Štjulla**, Albanijas Tautas Republikas Ārkārtējais un Pilnvarotais Vēstnieks PSR Savienībā Michails **Prifti**.

Apspriedē kā novērotājs piedalījās arī Ķīnas Tautas Republikas pārstāvis — Ārlietu Ministra Vietnieks, Ķīnas Tautas Republikas Ārkārtējais un Pilnvarotais Vēstnieks PSR Savienībā **Čžan Veņ-tjaņs**.

Apspriedes dalībnieki vispusīgi izskatīja stāvokli, kas radies Eiropā sakarā ar to, ka dažas rietumvalstis parakstījušas Parizes separatās vienošanās attiecībā uz Rietumvācijas remilitarizaciju un tās iesaistīšanu pret Eiropas miermīlīgajām valstīm vērstos militaros grupējumos.

Apspriede norisa sirsnīgas draudzības atmosferā, un tajā izpaudās pilnīga vienprātība attiecībā uz pasākumiem, kas būs nepieciešami, lai garantētu mieru Eiropā gadījumā, ja tiks ratificētas Parizes vienošanās.

Apspriede pieņēma PSRS, Polijas Tautas Republikas, Čechoslovakijas Republikas, Vācijas Demokratiskās Republikas, Ungarijas Tautas Republikas, Rumanijas Tautas Republikas, Bulgarijas Tautas Republikas un Albanijas Tautas Republikas Valdību kopīgu Deklaraciju.

DEKLARACIJAS PARAKSTĪŠANA

2. decembrī pulksten 6 vakarā Kremlī notika PSRS, Polijas Tautas Republikas, Čechoslovakijas Republikas, Vācijas Demokratiskās Republikas, Ungarijas Tautas Republikas, Rumanijas Tautas Republikas, Bulgarijas Tautas Republikas un Albanijas Tautas Republikas Valdību kopīgās Deklaracijas parakstīšana.

Deklaraciju parakstīja:
no Padomju Socialistisko Republiku Savienības — **V. Molotovs**
no Polijas Tautas Republikas — **J. Cirankevičs**
no Čechoslovakijas Republikas — **V. Širokijs**
no Vācijas Demokratiskās Republikas — **O. Grotevols**
no Ungarijas Tautas Republikas — **A. Hegedjušs**
no Rumanijas Tautas Republikas — **K. Stoika**
no Bulgarijas Tautas Republikas — **A. Jugovs**
no Albanijas Tautas Republikas — **M. Muftiu.**

Deklaracijas parakstīšanā bija klāt visi valstu — Apspriedes dalībnieču delegaciju locekļi, kā arī Ķīnas Tautas Republikas pārstāvis **Čžan Veņ-tjaņs**, kas piedalījās Apspriedē kā novērotājs.

Deklaracijas parakstīšana notika, klātesot biedriem **N. A. Bulgaņinam, K. J. Vorošilovam, L. M. Kaganovičam, G. M. Maļenkovam, A. I. Mikojanam, M. G. Pervuchinam, M. Z. Saburovam, N. S. Chruščovam, A. N. Kosiginam, V. A. Mališevam, I. F. Tevosjanam, M. A. Suslovam,** maršalam **A. M. Vasiļevskim,** maršalam **G. K. Žukovam** u. c.

PSRS, Polijas Tautas Republikas, Čechoslovakijas Republikas, Vācijas Demokratiskās Republikas, Ungarijas Tautas Republikas, Rumanijas Tautas Republikas, Bulgarijas Tautas Republikas un Albanijas Tautas Republikas valdību

DEKLARACIJA

Padomju Socialistisko Republiku Savienības, Polijas Tautas Republikas, Čechoslovakijas Republikas, Vācijas Demokratiskās Republikas, Ungarijas Tautas Republikas, Rumanijas Tautas Republikas, Bulgarijas Tautas Republikas un Albanijas Tautas Republikas pārstāvji, piedaloties Ķīnas Tautas Republikas novērotājam, sapulcējās Maskavā uz Apspriedi, lai izskatītu stāvokli, kāds radies Eiropā sakarā ar dažu rietumvalstu Londonas un Parizes apspriežu lēmumiem.

To valstu Valdības, kuras piedalās šajā Apspriedē, izsaka nožēlu sakarā ar to, ka ne visas Eiropas valstis atradušas par iespējamu piedalīties pašreizējā stāvokļa apspriešanā. Tajā nepiedalījās arī Londonas un Parizes vienošanās aktu iniciatores: Amerikas Savienotās Valstis, Francija un Anglija. Viņu 29. novembra atbilde liecina, ka tās par katru cenu grib ratificēt Parizes vienošanās aktus.

23. oktobrī Parizes apspriedē tika parakstītas vienošanās, kas skar Rietumvāciju; pirms tam notika deviņu valstu — Amerikas Savienoto Valstu, Anglijas, Francijas, Rietumvācijas, Italijas, Beļģijas, Holandes, Luksemburgas un Kanadas apspriede Londonā. Šīs vienošanās paredz Rietumvācijas remilitarizaciju un tās iesaistīšanu militaros grupējumos — Ziemeļatlantijas blokā un jaunorganizējamā tā saucamajā «Rietumeiropas savienībā».

Pavisam nesen tika izdarīti vācu militarisma atjaunošanas mēģinājumi Rietumvācijas remilitarizacijas ceļā zem bēdīgi slavenās «Eiropas aizsardzības asociacijas» karoga. Šie mēģinājumi izjuka, sastopot Eiropas tautu un, vispirms, franču tautas dabisko pretestību. Tagad vācu militarisma atjaunošanu mēģina izdarīt zem cita karoga, pie tam tiek darīts viss, lai šajā nolūkā paātrinātu Parizes vienošanos ratifikaciju.

Tādā situacijā valstu, šās Apspriedes dalībnieču, Valdības uzskata par nepieciešamu vērst visu Eiropas valstu uzmanību uz to, ka Parizes vienošanos realizēšana nopietni pasliktinās starptautisko stāvokli Eiropā. Šo vienošanos realizēšana ne tikai radīs jaunus, vēl lielākus šķēršļus Vācijas jautājuma atrisināšanai, Vācijai kā miermīlīgas un demokratiskas valsts vienības atjaunošanai, bet arī nostādīs vienu Vācijas daļu pret otru tās daļu, pārvēršot Rietumvāciju par bīstamu jauna kara perēkli Eiropā. Tai vietā, lai sekmētu Vācijas jautājuma atrisināšanu miera ceļā, šīs vienošanās atraisa rokas militaristiem un revanšistiem Rietumvācijā, pastiprinot draudus Eiropas tautu drošībai.

Parizes vienošanās ir tiešā pretrunā tām iespējām tālāk mazināt saspīlējumu starptautiskajās attiecībās, kas radušās pēdējā laikā. Pateicoties miermīlīgo valstu pūlēm, pagājušā gada vidū tika izbeigts karš Korejā. Šogad notikusī Ženevas apspriede palīdzēja izbeigt astoņus gadus ilgo karu Indoķīnā un zināmā mērā noregulēt stāvokli šajā rajonā. Nevar neatzīmēt arī to, ka Apvienoto Naciju Organizacijā sākusies zināma virzīšanās uz priekšu sarunās par bruņojumu vispārēju samazināšanu un atomieroču aizliegšanu. Tas viss tika sasniegts par spīti dažu valstu agresivo aprindu nostājai, kuras cenšas saasināt starptautisko stāvokli.

Taču tieši šajā laikā, kad nobriedušo starptautisko problemu noregulēšanas apstākļi uzlabojušies, vairāku valstu — Londonas un Parizes vienošanos dalībnieču vadošās aprindas uzsākušas bīstamu kursu uz vācu militarisma atjaunošanu, nerēķinoties ar šā soļa sekām.

Parizes vienošanās paredz izveidot pusmiljona vīru lielu Rietumvācijas armiju. Šo Rietumvācijas bruņoto spēku skaitliskais sastāvs piecas reizes pārsniedz armijas apmērus, ko savā laikā visai Vācijai atļāva Versaļas miera līgums, kaut gan ir zināms, ka toreiz organizētais simts tūkstošu vīru lielais vācu reichsvers bija baze daudzu miljonu vīru lielās hitleriskās armijas izveidošanai.

Vācu militaristi jau tagad neslēpj, ka viņu nodoms ir Rietumvācijas armijas tālāka paplašināšana, palielinot to no 12 līdz 30, bet pēc tam līdz 60 divizijām. Rietumvācijas armijas izveidošana faktiski nozīmēs tās pārsvaru pār citu «Rietumeiropas savienības» dalībnieču armijām, kas neizbēgami novedīs pie tā, ka Rietumvācijas militaristu rīcībā esošie bruņotie spēki ieņems valdošo stāvokli Rietumeiropā.

Briesmas, kas saistītas ar Rietumvācijas armijas izveidošanu, redzamas jau no tā, ka šās armijas priekšgalā stājas bijušās hitleriskās armijas ģeneralitates pārstāvji, kuri vēl nesen bija tiklab pret Austrumeiropas, kā arī pret Rietumeiropas tautām vērstās fašistiskās agresijas organizētāji un līdzdalībnieki.

Pretēji starptautiskajiem vienošanās aktiem par Vācijas militārā potenciala likvidēšanu atklāti tiek atjaunota Rietumvācijas kara rūpniecība. Ruras smagā rūpniecība arvien vairāk tiek pārkārtota bruņojumu ražošanai. Nevajag aizmirst, ka runa ir par to pašu Ruru, kura ne vienreiz vien ir bijusi galvenais arsenals, kur tika kaldināti ieroči vācu militaristu agresivajiem kariem.

Bez tam Parizes vienošanās paver ceļu atompētījumu veikšanai, kas dod iespēju Rietumvācijā ražot atomu un ūdeņraža ieročus, kā arī citām valstīm apgādāt Rietumvāciju ar atomieročiem. Saskaņā ar šiem vienošanās aktiem Rietumvācijas armijai tiek dota iespēja bruņoties ar atomieročiem.

Tas nozīmē, ka atomieroči nonāks to cilvēku rokās, kas vēl pavisam nesen, ieviešot asiņaino hitlerisko «jauno kārtību», sēja nāvi un postu Eiropā, izvirzot par savu mērķi veselu tautu iznīcināšanu. Tieši viņi nāves nometnēs nobendēja miljoniem mierīgu pilsoņu — poļu, krievu, ebreju, ukraiņu, baltkrievu, franču, serbu, čechu, slovaku, beļģiešu, norvēģu un citu.

Tas nozīmē, ka atomieroči atradīsies to ļaužu rokās, kuri jau tagad paziņo par saviem revanšistiskajiem plāniem Eiropā. Šo vienošanās aktu realizēšana lielā mērā pastiprinās iznīcinoša atomkara draudus ar tā smagajām sekām tautām, it sevišķi biezāk apdzīvotajos Eiropas rajonos.

Cerības, ka remilitarizētas Rietumvācijas iekļaušana Rietumeiropas militarajā savienībā dos iespēju noturēt vācu militarisma pieaugumu kaut kādos ierobežotos ietvaros, rada pamatotu neuzticību Eiropas tautu vidū. Šādi mēģinājumi jau ir bijuši agrāk. Taču tie cietuši neveiksmi. Nevar nodrošināt mieru Eiropā, paverot ceļu vācu militarisma atdzimšanai un iemidzinot sevi ar kaut kādu garantiju izdomāšanu pret to, garantiju, kuru neefektivitate ir pilnīgi acīm redzama. Miera nodrošināšanai Eiropā nepieciešams, lai kļūtu neiespējama pati vācu militarisma atdzimšana.

Rietumvācijas remilitarizacija nozīmē, ka tās militaristisko un revanšistisko spēku loma un ietekme arvien vairāk palielināsies. Šāda stāvokļa nenovēršamas sekas būtu demokratisko brīvību tālāka sašaurināšana Rietumvācijā un tās pārvēršana par militaristisku valsti. Raksturīgi, ka Parizes vienošanās aktos pietrūcis vietas noteikumiem par Rietumvācijas iedzīvotāju demokratisko tiesību nodrošināšanu, toties tajos ir Rietumvācijas varas organu saistības pieņemt likumus par «ārkārtējo stāvokli», kas atklāti vērsts pret iedzīvotāju demokratiskajām tiesībām un brīvībām.

Parizes vienošanās, atjaunojot vācu militarismu un piešķirot militaristiem faktisko varu un ārkārtējas tiesības, paver ceļu militaras diktaturas nodibināšanai Rietumvācijā. Šīs vienošanās ir ne vien svešas vācu tautas interesēm, bet arī tieši vērstas pret vācu strādnieku šķiru, uz demokratisko spēku nožņaugšanu Rietumvācijā. Stāvoklis, kāds Parizes vienošanās aktos paredzēts Rietumvācijai, daudzējādā ziņā atgādina to situaciju, kāda bija Vācijā neilgi pirms hitleriešu nākšanas pie varas. Ir zināms, ka toreizējā Vācijas prezidenta Hindenburga tiesības «izsludināt ārkārtējo stāvokli» izmantoja vācu militaristi, lai likvidētu demokratiskās tiesības un brīvības, lai izrēķinātos ar strādnieku organizacijām, lai nodibinātu Vācijā fašistisko diktatūru.

Parizes vienošanās aktos teikts par «okupacijas režima» izbeigšanu un tā saucamās «suverenitates» piešķiršanu Rietumvācijai. Taču patiesībā Rietumvācijas «suverenitate», par kuru runāts Parizes vienošanās aktos, nav nekas cits kā tiesību piešķiršana Rietumvācijas militaristiem un revanšistiem izveidot armiju, kuru Parizes vienošanos iniciatori domā izmantot kā lielgabalu gaļu savu mērķu realizēšanai. Līdz ar to Parizes vienošanās akti Rietumvācijai uzspiež ASV, kā arī Anglijas un Francijas karaspēka okupacijas pagarināšanu tās teritorijā līdz 1998. gadam un tādējādi paredz pārvērst Rietumvāciju par galveno kara placdarmu ASV agresivo mērķu realizēšanai Eiropā. Šādos apstākļos nav grūti saprast, ko vērti paziņojumi par tā saucamo Rietumvācijas «suverenitati», it sevišķi, ja ievēro, ka Parizes vienošanās akti atstāj spēkā visus verdzinošā Bonnas līguma pamatnoteikumus.

Pretēji paziņojumiem, kādus sniedz daži rietumvalstu darbinieki, Parizes vienošanās aktus nevar vērtēt citādi kā par faktisku atteikšanos noregulēt Vācijas problemu, kā atteikšanos uz ilgu laiku no Vācijas vienības atjaunošanas uz miermīlīgiem un demokratiskiem pamatiem. Plāni par Rietumvācijas remilitarizaciju un tās iesaistīšanu militaros grupējumos pašlaik ir galvenais šķērslis ceļā uz Vācijas nacionalu apvienošanu. Tas nozīmē, ka šā šķēršļa novēršana radītu iespēju panākt četru lielvalstu vienošanos par Vācijas vienības un suverenitates atjaunošanu un brīvu Visvācijas vēlēšanu sarīkošanu šajā nolūkā, pienācīgi ievērojot vācu tautas intereses.

Pusmiljona vīru lielas Rietumvācijas armijas izveidošanai un tās apbruņošanai pēc Bonnas politiķu aprēķiniem vajadzēs apmēram 100 miljardu marku, kas ar visu savu smagumu gulsies uz Rietumvācijas darbaļaužu un vispirms uz strādnieku šķiras pleciem un nevar neradīt krasu to dzīves līmeņa pazemināšanos. Rietumvācijas remilitarizacija sola labumus vienīgi lielajiem Rietumvācijas monopoliem un ar tiem cieši saistītajiem lielākajiem ASV, Anglijas un Francijas monopoliem, kuri jau tagad cer iegūt augstu peļņu, piegādājot bruņojumu jaunorganizējamajai Rietumvācijas armijai. Šie ieroču tirgotāji jau ne vienu reizi vien ir sarausuši milzīgu peļņu no kara, kas Eiropas tautām prasījis vienīgi neskaitāmus upurus un sagādājis milzīgas ciešanas.

Pašlaik atkārtojas tas, kas notika pirms otrā pasaules kara, kad vācu koncerni ar ārzemju un it īpaši amerikaņu monopolu atbalstu un tiešu līdzdalību kaldināja ieročus hitleriskajai agresijai. Tagad ASV valsts varas organos arvien vairāk izpaužas to kapitalistisko monopolu ietekme, kas savā laikā palīdzēja sagatavot un izraisīt otro pasaules karu.

Parizes vienošanās liecina, ka arī tagad dažu valstu un, vispirms, Amerikas Savienoto Valstu vadošās aprindas liek cerības uz vācu militarisma atjaunošanu un savu imperialistisko plānu realizēšanā mēģina balstīties uz Rietumvācijas remilitarizaciju. Ar šiem vienošanās aktiem tiek izveidots ASV, Anglijas un Francijas agresivo aprindu militars bloks ar vācu militarismu. Šīs vienošanās ir darījums, kas noticis aiz vācu tautas, kā arī aiz citu Eiropas valstu tautu muguras, kuru domas, kā zināms, neviens neprasīja, kad tika sagatavotas šīs vienošanās.

Tāds agresivs bloks nevar kalpot miera un drošības interesēm Eiropā. Tā izveidošana saasina visu stāvokli Eiropā, daudzējādi pastiprina jauna pasaules kara draudus.

Jaunā militārā bloka izveidošana runā pretī 1944. gada Francijas un Padomju Savienības Līgumam par savienību un savstarpēju palīdzību un 1942. gada Anglijas un Padomju Savienības Līgumam par sadarbību un savstarpēju palīdzību pēc kara, kuri paredz Francijas, Anglijas un Padomju Savienības kopējus pasākumus, lai padarītu neiespējamu jaunu vācu militarisma agresiju. Tas runā pretī arī šās Apspriedes dalībnieču valstu, kā arī citu valstu starptautiskajiem vienošanās aktiem, kuru nolūks ir garantēt mieru un drošību Eiropā. Rietumvācijas remilitarizacija un tās iesaistīšana militaros grupējumos nav savienojama arī ar tām starptautiskajām saistībām nepieļaut vācu militarisma atdzimšanu, kādas uzņēmās Amerikas Savienotās Valstis, Anglija, bet pēc tam arī Francija, saskaņā ar Potsdamas vienošanos. Tāda saistību pārkāpšana, kuras šajos līgumos un vienošanās aktos uzņēmušās Amerikas Savienotās Valstis, Francija un Anglija, iedragā uzticību valstu savstarpējās attiecībās un ir nesamierināmā pretrunā ar Eiropas tautu drošības interesēm.

Šā jaunā militārā grupējuma izveidošanu motivē ar to, it kā tā esot nepieciešama bloka dalībnieču valstu drošībai, kaut gan īstenībā šīs valstis neviens neapdraud. Rietumvācijas remilitarizaciju un tās iesaistīšanu militaros grupējumos dažas rietumvalstis mēģina attaisnot ar to, ka attiecības ar Padomju Savienību un tautas demokratijas valstīm esot jānodibina «no spēka pozicijas». Pie tam lietu iztēlo tā, it kā šāda politika sekmēšot labvēlīgāku apstākļu radīšanu sarunām un

(Turpinājums 2. lappusē)

PSRS, Polijas Tautas Republikas, Čechoslovakijas Republikas, Vācijas Demokratiskās Republikas, Ungarijas Tautas Republikas, Rumanijas Tautas Republikas, Bulgarijas Tautas Republikas un Albanijas Tautas Republikas valdību

DEKLARACIJA

(Turpinājums no 1. lappuses)

nenoregulēto starptautisko problemu atrisināšanai. Šās politikas piekritēji, kura jau pietiekami sevi diskreditējusi, neslēpj, ka viņi gribētu uzspiest citām valstīm tādus lēmumus, kas izdevīgi dažu rietumvalstu imperialistiskajām aprindām. Īstenībā šeit izpaužas minēto aprindu tieksmes pēc pasaules kundzības. Taču nevajadzētu aizmirst, ar ko beidzās šādi pasaules kundzības pretendentu mēģinājumi.

Ir zināms, ka dažu Eiropas valstu militāri grupējumi, kuri bija vērsti pret citām Eiropas valstīm, tika dibināti arī agrāk. Otrā pasaules kara priekšvakarā hitleriskā Vācija un fašistiskā Itālija izveidoja agresīvu militāru grupējumu, kuram pievienojās militaristiskā Japana.

Tie, kuri organizēja šo grupējumu, kas pazīstams ar nosaukumu «pretkominternes pakts», mēģināja attaisnot tā izveidošanu ar «ideoloģiskiem» motīviem. Taču patiesībā tas bija aizsegs, aiz kura tie mēģināja noslēpt šā militārā bloka īsto agresīvo raksturu, bloka, kura nolūks bija sasniegt pasaules kundzību. Ir zināms, ka šā militārā grupējuma organizatori nes galveno atbildību par otrā pasaules kara izraisīšanu.

Kaut kas līdzīgs atkārtojas arī tagad, kad jaunu militāru grupējumu izveidošanu to organizatori mēģina attaisnot, norādīdami uz valstu dažādo sabiedrisko iekārtu. Taču viņu paziņojumos ir tikpat daudz patiesības, cik tās bija «pretkominternes pakta» izveidotāju paziņojumos, kuri izmantoja šo paktu, lai sagatavotu un izraisītu pēdējo pasaules karu.

Tas viss liecina, ka dažu rietumvalstu militārie grupējumi ar remilitarizētās Rietumvācijas piedalīšanos, lai kādiem motīviem arī mēģinātu attaisnot to izveidošanu, ne tikai nevar kalpot mieram un drošībai Eiropā, bet, gluži pretēji, nopietni sarežģī stāvokli Eiropā un neizbēgami izraisīs drudžainās bruņošanās pastiprināšanu ar visām tās bīstamajām sekām visām Eiropas un ne tikai Eiropas valstīm.

Ja minēto Eiropas militāro grupējumu pusē tiks palielinātas armijas, kara aviacija un citi bruņojuma līdzekļi un lieta nonāks līdz agresīvā vācu militārisma atjaunošanai, tad citas Eiropas valstis nenovēršami būs spiestas veikt efektīvus pasākumus pašaizsardzībai, uzbrukuma novēršanai. No tā izriet, ka visām valstīm, kas ieinteresētas miera un Eiropas drošības garantēšanā, jācenšas nepieļaut vācu militārisma atjaunošanu, jānovērš drudžainās bruņošanās pastiprināšanas iespēja un jāveicina visu Eiropas valstu pūļu apvienošana Eiropas drošības garantēšanai.

Atzīstot, ka Vācijas jautājuma noregulēšana ir galvenais uzdevums Eiropas miera stiprināšanā, PSRS, Polijas Tautas Republikas, Čechoslovakijas Republikas, Vācijas Demokratiskās Republikas, Ungarijas Tautas Republikas, Rumanijas Tautas Republikas, Bulgarijas Tautas Republikas un Albanijas Tautas Republikas valdības uzskata, ka Vācijas jautājuma atrisināšanai vispirms nepieciešams:

atteikties no Rietumvācijas remilitarizacijas plāniem un nodomiem iekļaut to militāros grupējumos, kas novērsīs galveno šķērsli ceļā uz Vācijas apvienošanu uz miera un demokratijas pamatiem;

panākt vienošanos 1955. gadā sarīkot brīvas Visvācijas vēlēšanas un uz šā pamata izveidot vienotas, demokratiskas un miermīlīgas Vācijas valdību.

Tad beidzot kļūs iespējama miera līguma noslēgšana ar Vāciju, kas nepieciešams miera nostiprināšanai Eiropā.

Jāatzīst, ka okupacijas karaspēka izvešana no Austrumvācijas un Rietumvācijas teritorijas, kā to ierosināja Padomju Savienība, lielā mērā sekmētu abu Vācijas daļu tuvināšanos un Vācijas vienības atjaunošanas uzdevuma atrisināšanu.

Drošības garantēšana Eiropā prasa, lai ieinteresētās valstis panāktu vienošanos jautājumā par Vācijas apvienošanu, kā tas atbilst visu Eiropas mieru mīlošo tautu un pašas vācu tautas interesēm. Amerikas Savienoto Valstu, Francijas un Anglijas uzsāktais kurss uz Rietumvācijas remilitarizaciju un tās iekļaušanu militārajos grupējumos izslēdz šādas vienošanās iespējamību. Šis kurss ne vien nesekmē Eiropas drošības garantēšanu, bet visu miermīlīgo tautu izpratnē atspoguļo politiku, kas apdraud miera saglabāšanu Eiropā.

Patiesu drošību Eiropā var garantēt vienīgi tai gadījumā, ja vienu Eiropas valstu slēgtu militāru grupējumu izveidošanas vietā, kas vērsti pret citām Eiropas valstīm, tiks izveidota kolektīvās drošības sistema Eiropā. Šāda drošības sistema, kas balstītos uz visu Eiropas valstu piedalīšanos, neatkarīgi no to sabiedriskās un valsts iekārtas, ļautu apvienot Eiropas valstu pūles Eiropas miera nodrošināšanas interesēs. Protams, ka pie tam jānodrošina vācu tautas līdztiesīga piedalīšanās šā Viseiropas uzdevuma atrisināšanā. Šādā kolektīvās drošības sistemā varētu piedalīties arī Amerikas Savienotās Valstis kopā ar citām valstīm, kas atbildīgas par Vācijas jautājuma noregulēšanu, kuram ir izšķiroša nozīme Eiropas miera nodrošināšanā.

Viseiropas kolektīvās drošības sistemai jāparedz, ka tās valstis, kas tajā piedalās, uzņemsies saistības visus strīdus, kādi var izcelties starp tām, atrisināt saskaņā ar Apvienoto Naciju Statūtu prasībām tādā veidā, lai neapdraudētu mieru un drošību Eiropā. Šai sistemai jāparedz konsultēšanās katrā gadījumā, kad pēc jebkuras valsts — šās sistemas dalībnieces domām būs radušies bruņota uzbrukuma draudi Eiropā, lai veiktu efektīvus pasākumus šādu draudu novēršanai. Lai šī sistema būtu efektīva, tai jāparedz, ka uzbrukums vienai vai vairākām Eiropas valstīm tiks uzskatīts kā uzbrukums visām attiecīgā Viseiropas līguma dalībniecēm un katra tā dalībniece sniegs palīdzību valstij, kurai uzbrukts, ar visiem tai pieejamiem līdzekļiem, ieskaitot arī bruņota spēka pielietošanu, lai atjaunotu un uzturētu mieru un drošību Eiropā.

Šādas Viseiropas kolektīvās drošības sistemas izveidošana pilnīgi atbilstu starptautiskās sadarbības stiprināšanas prasībām saskaņā ar principiem par lielu un mazu valstu neatkarības un suverenitates cienīšanu, kā arī neiejaukšanos šo valstu iekšējās lietās. Šādas kolektīvās drošības sistemas izveidošana stipri atvieglotu arī iespēju atrisināt Vācijas problemu, jo tā izslēdz Rietumvācijas pārvēršanu militaristiskā valstī un rada apstākļus, kas labvēlīgi Vācijas vienības atjaunošanai.

Kolektīvās drošības organizēšana Eiropā un Vācijas apvienošana uz miera un demokratijas pamatiem ir tas ceļš, kas nodrošinās Vācijas kā lielvalsts attīstību. Atšķirībā no militaristiskā ceļa, pa kuru Vācijas attīstība tika virzīta pagātnē un kas ne vienu vien reizi ir novedis pie vissmagākām sekām vācu tautai. Vācijas atjaunošana Eiropas kolektīvās drošības izveidošanas apstākļos pavērs plašas iespējas Vācijas mierlaika ekonomikas, tās rūpniecības un lauksaimniecības uzplaukumam. Vācijas ekonomisko sakaru plašai attīstībai ar citām valstīm, sevišķi ar Austrumeiropas un Āzijas zemēm ar to milzīgo iedzīvotāju skaitu un neizsmeļamajiem resursiem. Vācijas attīstība miera apstākļos, kā arī tās plaši ekonomiski sakari ar citām valstīm radītu tās rūpniecībai plašus tirgus, nodrošinātu tās iedzīvotāju nodarbinātību, sekmētu vācu tautas dzīves līmeņa paaugstināšanu.

Tātad Vācijas kā lielvalsts liktenis ir cieši saistīts ar to, vai tā ies pa mierīgas attīstības un sadarbības ceļu ar visām pārējām Eiropas valstīm, vai arī nostāsies uz jauna kara gatavošanas ceļa. Mierīgas attīstības un starptautiskas sadarbības ceļš, kuru iet Vācijas Demokratiskā Republika, ved uz Vācijas atdzimšanu un tās uzplaukumu. Otrs ceļš, pa kuru Rietumvāciju cenšas novirzīt vācu militaristi, ved uz jaunu karu un tātad uz Vācijas pārvēršanu par uguns un iznīcības joslu.

Viss tas liecina, ka vācu tautas patiesās nacionalās intereses nav atdalāmas no miera un efektīvas kolektīvās drošības sistemas nodibināšanas Eiropā.

Valstis, kas piedalās šajā Apspriedē, pilnīgi pievienojas tiem principiem, kuri formulēti PSRS Valdības ierosinātajā projektā «Viseiropas līgumam par kolektīvo drošību Eiropā» un aicina visas Eiropas valstis kopīgi izskatīt minētos priekšlikumus, kas atbilst stabila miera nodrošināšanai Eiropā. Tās izsaka arī gatavību izskatīt jebkurus citus priekšlikumus šajā jautājumā, lai izstrādātu tādu Eiropas kolektīvās drošības Līguma projektu, kas būtu pieņemams visām ieinteresētām valstīm.

Valstis, kas piedalās šajā Apspriedē, ir dziļi pārliecinātas, ka drošība Eiropā, kas dibinātos uz iepriekš minētajiem principiem un ko stiprinātu Eiropas valstu savstarpējās draudzīgās attiecības, dotu iespēju izbeigt tādu stāvokli, kad Eiropu periodiski piemeklē postoši kari ar neskaitāmiem Eiropas tautu upuriem.

Tuvākajā laikā dažu rietumvalstu parlamentos gaidāma Parīzes vienošanās aktu ratifikacijas jautājuma izskatīšana. Dažu valstu oficialās aprindas arvien vairāk pastiprina spiedienu uz parlamentiem un sabiedriskajām aprindām, lai uzspiestu šo vienošanos ratifikaciju.

Šai sakarā PSRS, Polijas Tautas Republikas, Čechoslovakijas Republikas, Vācijas Demokratiskās Republikas, Ungarijas Tautas Republikas, Rumanijas Tautas Republikas, Bulgarijas Tautas Republikas un Albanijas Tautas Republikas Valdības uzskata par savu pienākumu vērst visu Eiropas valstu, un jo sevišķi to valstu uzmanību, kas parakstījušas Parīzes vienošanās, uz to, ka šo vienošanos ratifikacija būs akts, kas vērsts pret miera saglabāšanu un uz jauna kara sagatavošanu Eiropā. Šāda ratifikacija lielā mērā sarežģīs visu stāvokli Eiropā un iedragās iespēju noregulēt neatrisinātās Eiropas problemas, un vispirms Vācijas problemu.

Šo vienošanos ratifikacija un realizēšana, pastiprinot kara briesmas, apdraudēs Eiropas miermīlīgo valstu un sevišķi Vācijas kaimiņvalstu nacionalo drošību.

Šie draudi rodas tālab, ka valstis, kas parakstījušas Parīzes vienošanās, arvien vairāk izvērš savus militāros un ekonomiskos pasākumus pret Eiropas miermīlīgajām zemēm. Tagad tās nonākušas tiktāl, ka stājušās militārā blokā ar vācu militārismu, sāk ar savām rokām realizēt Rietumvācijas remilitarizaciju, apdraud to valstu tālāku mierīgu pastāvēšanu, kas nepiedalās viņu militārajos grupējumos. To valstu bruņotie spēki, kas parakstījušas Parīzes vienošanās, tagad uzņems savā vidū hitlerisko ģenerāļu vadīto Rietumvācijas armiju. Šādos apstākļos politikas «no spēka pozicijas» tālāka piekopšana tieši balstīsies uz atdzimstošo vācu militārismu, kas daudzējādā ziņā tuvina jauna kara briesmas Eiropā.

Pašreizējais stāvoklis izvirza dienas kārtībā uzdevumu apvienot šajā Apspriedē pārstāvēto valstu pūles, lai garantētu savu drošību. Mieru mīlošās valstis ir spiestas veikt neatliekamus pasākumus, lai savas drošības garantēšanas interesēs pret minētā rietumvalstu militārā bloka agresīvajiem spēkiem nostādītu mieru mīlošo valstu apvienotus spēkus.

Valstis — šās Apspriedes dalībnieces paziņo savu lēmumu Parīzes vienošanos ratifikacijas gadījumā realizēt kopējus pasākumus bruņoto spēku un to pavēlniecības organizēšanā, kā arī veikt citus pasākumus, kas nepieciešami savu aizsardzības spēju stiprināšanai, lai nodrošinātu savu tautu mierīgu darbu, garantētu savu robežu un teritoriju neaizskaramību un nodrošinātu aizsardzību varbūtējas agresijas gadījumā.

Visi šie pasākumi atbilst valstu pašaizsardzības neatņemamām tiesībām, Apvienoto Naciju Organizacijas Statūtiem un agrāk noslēgtiem līgumiem un vienošanās aktiem, kas vērsti pret vācu militārisma atjaunošanu un pret jaunas agresijas iespēju Eiropā.

Valstis — šās Apspriedes dalībnieces vienojas no jauna izskatīt stāvokli tajā gadījumā, ja Parīzes vienošanās tiktu ratificētas, lai realizētu vajadzīgos pasākumus savas drošības garantēšanai un miera uzturēšanai Eiropā.

Valstis — šās Apspriedes dalībnieces ir apņēmības pilnas arī turpmāk prasīt kolektīvās drošības sistemas izveidošanu Eiropā, būdamas pārliecinātas, ka vienīgi Eiropas valstu kopējas pūles var radīt pamatu stabilam un ilgstošam mieram Eiropā. Šajā nolūkā tās arī turpmāk ir gatavas sadarboties ar citām Eiropas valstīm, kas izteiks vēlēšanos iet pa šo ceļu.

To valstu valdības, kuras piedalās Eiropas valstu Maskavas Apspriedē miera un drošības garantēšanai Eiropā, ir dziļi pārliecinātas, ka viņu politika, kas vērsta uz miera un vispārējās drošības nostiprināšanu, kā arī šajā Apspriedē paredzētie pasākumi atbilst mūsu tautu interesēm, tāpat kā visu citu mieru mīlošo tautu interesēm.

Padomju Savienības, Polijas, Čechoslovakijas, Ungarijas, Rumanijas, Bulgarijas, Albanijas tautas un Vācijas Demokratiskā Republika veic mierīgu radošu darbu. Viņu pūles vērstas uz ekonomikas un kulturas tālāku augšupeju, uz darbaļaužu dzīves līmeņa nemitīgu celšanu un reizē ar to uz viņu diženo socialistisko iekārojumu stabilas aizsardzības nodrošināšanu. Pasaulē nav tāda spēka, kas varētu pagriezt atpakaļ vēstures ratu un kavēt socialisma celtniecību mūsu zemēs.

Mūsu valstu tautas apzinās, ka Parīzes vienošanās ievērojami pastiprinājušas jauna kara draudus. Bet tās nepieļaus, lai notikumu attīstība tās pārsteigtu.

Mūsu tautas pārliecinātas par saviem spēkiem, par saviem neizsmeļamajiem resursiem. Nekad vēl miera un socialisma spēki nav bijuši tik vareni un tik saliedēti kā tagad. Jebkuri mēģinājumi uzbrukt, izraisīt karu un izjaukt mūsu tautu mierīgo dzīvi sastaps graujošu pretsparu. Un tad mūsu tautas, balstoties uz citu tautu simpatijām un palīdzību, darīs visu, lai iznīcinātu agresijas spēkus un lai uzvarētu mūsu taisnīgā, patiesīgā lieta.

Mūsu tautas grib dzīvot mierā un draudzīgās attiecībās ar visām citām tautām. Tieši tāpēc, visiem līdzekļiem arī turpmāk aizstāvot miera un vispārējās drošības intereses, tās darīs visu nepieciešamo, lai nodrošinātu tālāku miera ceļu savai attīstībai un garantētu savu valstu pienācīgu drošību.

Tautas tribuns

Pirms divdesmit gadiem, 1934. gada 1. decembrī, trockistu-buchariniešu bandītu raidītās lodes trāpīts, krita izcilais partijas un valsts darbinieks, viens no ievērojamākajiem un spilgtākajiem mūsu laikmeta cilvēkiem — Sergejs Mironovičs Kirovs.

Kā astoņpadsmit gadus vecs jauneklis S. M. Kirovs nostājās uz revolucionārās cīņas ceļa, un kopš tā laika viss viņa mūžs bija veltīts pašaizliedzīgai kalpošanai tautas labā. Sergeja Mironoviča darbība pirms Lielā Oktobra nesaraujami saistīta ar partijas varonīgo cīņu par cara patvaldības, muižnieku un kapitalistu gāšanu. Pēc Oktobra uzvaras Kirovs aktīvi piedalījās jaunās Padomju republikas aizstāvēšanā pret iekšējiem un ārējiem ienaidniekiem.

It visur, kur vien viņam nācās būt, Sergejs Mironovičs veltīja savu neizsīkstošo enerģiju, savas izcilās spējas darbam, ko viņam uzticēja partija.

Pildot partijas uzdevumu, Kirovs pārvērta Astrachaņu par nepieejamu cietoksni.

Ienaidnieki piedzīvoja iznīcinošu sagrāvi Kaukazā, kur Sergejs Mironovičs Kirovs organizēja un saliedēja revolucijas bruņotos spēkus.

Vadīdams partijas organizaciju Azerbaidžanā, Kirovs cēla Baku strādniekus atjaunot un attīstīt naftas rūpniecību.

Kirova vadībā ļeņingradieši guva lielus panākumus rūpniecības attīstībā, pārvērta Ļeņingradu par Padomju zemes industrijas arsenalu.

Sergeju Mironoviču Kirovu pazina sirmgalvji un bērni, zinātnieki un strādnieki, kolchoznieki un kareivji. Viņu pazina kā dedzīgu tribunu, atsaucīgu un uzmanīgu vadītāju. Viņš prata aizraut cilvēkus ar savu brīnišķīgo enerģiju, ar savu kvēlo mīlestību uz Dzimteni, uz partiju. Viņa runas visdažādākajās sapulcēs savaldzināja ļaudis ar pārliecības lielo spēku. S. M. Kirova raksti un runas ir spilgts partejiskas publicistikas paraugs.

Sergejs Mironovičs Kirovs rādīja paraugu, kādam jābūt komunistam, kas nepazīst baiļu cīņā par diža mērķa sasniegšanu.

Kirovs bija vispusīgi un dziļi izglītots marksists-ļeņinietis. Viņš aicināja mūsu kadrus radoši studēt marksisma-ļeņinisma teoriju. «Var zināt no galvas komunisma ābeci, — teica viņš, — bet ja tā tev nav sirdī, — nekas neiznāks, tu būsi komunisma psalmotājs, bet nevis kaujinieks. Ja tu gribi būt dzīvs komunisma cīnītājs — tev ar visu boļševika niknumu jāiet cīņā pret tiem trūkumiem, kas kavē mūsu celtniecību.»

Kirovs bija padomju literaturas un mākslas vērīgs draugs, nemitīgi rūpējās par to attīstību. Viņš sacīja, ka mums jāgūst uzvaras ne tikai mūsu fabrikās un rūpnīcās, ko mēs darījām un darām, radot mūsu rūpnieciskās celtniecības jaunus gigantus; mums jāuzvar ne tikai mūsu lauksaimniecībā, ieviešot mūsdienu jauno techniku, tādu techniku, kas balstās uz zinātnes visjaunākajiem sasniegumiem, — mums jāuzvar arī literaturas laukā, mums jāuzvar arī mākslā, mums jāuzvar noteikti it visās zināšanu nozarēs. «Literatura, — sacīja Kirovs, — jau ir mūsu tagadējās dzīves ievērojama, solida daļa, tagad tā iegūst pilnīgi noteiktu ietekmi uz mūsu zemes darbaļaužu milzu slāņiem.»

Sergejs Mironovičs lepojās ar ikvienu mūsu celtniecības panākumu, kurā katrā, pat vismazākajā pasākumā viņš saskatīja tautas lielo jaunrades spēku. Viņš apgaroti runāja par šiem panākumiem: «Mūsu uzvarām bagātā socialistiskā celtniecība norit pilnā gaitā, iet pērkonīgā, visu aizraujošā gājienā uz priekšu!»

Kirovs bija Padomju valsts mieru mīlošās ārpolitikas nenogurstošs propagandists. Viņš uzsvēra, ka padomju vara neatlaidīgi realizē šo politiku sekmīgas socialistiskas celtniecības interesēs, visu zemju darbaļaužu drošības interesēs un ka tas pierāda mūsu tautas gribu saglabāt mieru un sekmē jaunu imperialistisku karu kurinātāju atmaskošanu.

Ļaundara lode pārtrauca šā lieliskā cilvēka dzīvi radošo spēku pilnā plaukumā.

Padomju cilvēku atmiņā mūžam būs dzīvs dedzīgā cīnītāja par komunismu, par tautas laimi — Sergeja Mironoviča gaišais tēls.

«Literaturnaja Gazeta»

IZŠĶIRĒJS SPĒKS

Tas nu tā ir cilvēka dabā, ka vispirms interesējies par pazīstamiem. Jau pa ceļam uz Vissavienības lauksaimniecības izstādi atmiņā pārcilāju paziņas — kolchozus un padomju saimniecības dažādās mūsu Dzimtenes malās, kur mani pēckara gados novedušas korespondenta gaitas. Likās pilnīgi skaidrs un saprotams, ka tiem jābūt izstādes dalībnieku skaitā.

Aiz strūklakas «Tautu draudzība» paviljonā «Sibirija» uzmeklēju Altaja novada zāli. Ar lielu prieku un gandarījumu ieraudzīju pazīstamajiem kolchoziem veltītos stendus. Lūk, Šipunovas rajona Molotova vārdā nosauktais kolchozs. Fjodora Mitrofanoviča Griņko smaidīgā, labsirdīgā seja raugās pretī no kāda fotouzņēmuma. Citā redzama asfaltēta iela ar glītām savrupmājiņām, automašīnām, ēnainām alejām un parku. Tālāk ieraugu pazīstamu slaucēju pie jaunās fermas, kuras pirms pieciem gadiem vēl nebija.

Daudz specialistu ar vidējo un augstāko izglītību tagad strādā šai kolchozā. Pat bez būvinženiera te vairs nevar iztikt. Vai tad lauku vecie namdari vien būtu varējuši uzcelt tik komplicētu labības kalti un tīrītavu, kas atgādina īstu labības apstrādāšanas fabriku? Vai tad cilvēks bez specialas izglītības var vadīt prāvo termisko spēkstaciju?

Turpat kaimiņos kolchoza «Strana Sovetov» stends. Attēlā — uz karīgas atspiedies Socialistiskā Darba Varonis Baļuks, taisni tāds, kāds tas palicis atmiņā nepārredzamajā Rubcovskas stepē pie raženā smalkvilnas aitu ganāmpulka. Ieraugu arī viņa biedru, Staļina premijas laureatu ganu Krivomazu.

Daudz brīnišķīgu cilvēku nāk atmiņā, iedomājoties padomju saimniecību «Karavajevo», kolchozus «12. Oktjabr» un «Pjatiļetka» Kostromas apgabalā, kolchozus «Goršicha» un «Krasnij kolektivist» Jaroslavļas apgabalā, «Zaveti Iļjiča» Maskavas apgabalā, «Zdobutok Žovtņa» Kijevas apgabalā.

Paskaties labākajos kolchozos, vai tas būtu mūsu republikā, vai citur — ar pavisam retiem izņēmumiem tur kolchozu priekšsēdētāji strādā ja arī ne no pašas kolchoza organizēšanas, tad katrā ziņā ilgus ilgus gadus. Tāpat ilgi savā postenī stāv fermu vadītāji, brigadieri, traktoristi, agronomi, zootechniķi, slaucējas, gani. Vadītāji pazīst kolchozniekus, kolchoznieki pazīst vadītājus, uzticas, uzklausa viens otra domas, sadarbojas. Un darbi veicas.

Nesen man iznāca domstarpības ar kādu gados vecāku māmuļu. Izlasījusi laikrakstā par to, ka Milda Taucēna beigusi vidusskolu ar zelta medaļu un pēc tam kļuvusi par traktoristi un kombainieri, mana paziņa grozīja galvu un brīnījās:

— Saki nu viens cilvēks! Bērns mācās, gadiem lauza galvu visādās gudrībās, pat medaļi dabū, un pēc tam — še tev! — tik vien iznācis kā traktoriste! Vai tad tādēļ bija vērts skoloties?

Māmuļai jau tuvu pie astoņdesmitiem. Ej nu viņai ieskaidro, cik komplicēta mašīna ir tāds traktors vai kombains un cik nepieciešami, lai to vadītu skolots cilvēks! Beidzot gan arī viņa saprot, ka bez zināšanām tur labāk neķeries klāt. Tikai pagaidām vēl savādi liekas: skolots cilvēks pie arkla vai labības novākšanas!

Dzīve pāraugusi laiku, kad cilvēks, kas kopa lopus, ara zemi, pļāva labību, varēja arī neprast parakstīties. Noņem Mildu Taucēnu kaut vai šodien no traktora un apmaini ar kādu meiteni «pie rakstu darbiem!» Viņa tās pienākumus varēs izpildīt. Bet, lūk, meitene, kas līdz šim strādājusi tikai birojā, nekā nespēs izdarīt uz traktora.

Izstādē redzams, cik daudz modernas technikas tagad saņem mūsu lauki. Vēl aizvien dzird pārmetumus, ka tā netiek pilnīgi izmantota. Gadās, ka kolchozam ir elektrība, nauda izdota arī par mechaniskās slaukšanas aparatiem, ferma mechanizēta, bet slaucējas tomēr slauc ar rokām. Kas par vainu? Vienīgā nelaime ir cilvēki, kas iemācījušies mašīnu tikai ieslēgt un izslēgt. Viņi nekad īsti nesaderēs ar to, nekad nepratīs maksimali izmantot tās jaudu. Mašīnas, dažādi aparati un mechanismi prasa, lai pats cilvēks dienudienā pilnveidotos, kļūtu izglītotāks, saprātīgāks, gudrāks. Tāds ir viens no svarīgākajiem mūsu padomju dzīves likumiem.

Nu jau aizritējis gads, kopš tika pārveidotas lauksaimniecības mechanizacijas skolas. Šajās skolās sagatavo kadrus 18 dažādām profesijām. Tur gatavo dažādo kombainu, ekskavatoru un citu zemes rokamo mašīnu vadītājus, gatavo elektrotechniķus un elektromechaniķus, smago darbu mechanizatorus. Daudz stendu lauksaimniecības izstādes Mechanizacijas un elektrifikacijas paviljonā veltīti labākajām mācību iestādēm, kuras gadu gadā dod mūsu laukiem augsti kvalificētus specialistus. Viens pats V. M. Molotova vārdā nosauktais Lauksaimniecības mechanizacijas un elektrifikacijas instituts Maskavā devis 4100 inženierus, 2700 specialistus-mechanizatorus. Tagad institutā mācās 2400 studenti. Ļeņingradas instituts devis 2729 inženierus, bet Saratovas — 2902. Čeļabinskas institutā tagad mācās 1636 studenti.

Nāk prātā kāda nakts vilcienā, pirmo reizi braucot pa Ukrainas stepi Kijevas apgabala dienvidu rajonos. Brīnījos: cik daudz te pilsētiņu! Vienai tikko pabraukts garām, un tās ugunis vēl nav izzudušas skatienam, bet priekšā jau redzama cita, un tālāk stepē mirgo trešās ugunis. Nekādas pilsētiņas, protams, tās nebija, un lielās ēkas ar gaišo logu virkni, kas likās kā fabrikas korpusi, izrādījās vienkāršas fermas. Gaiši apgaismotas ielas . . . Gaisma kolchoznieku māju logos . . . Ūdensvads, asfaltētas ielas. Tā tam jābūt.

Ar lielu interesi ikviens izstādes apmeklētājs, bet jo sevišķi kolchoznieku ekskursijas, iepazinās ar kolchozu un mašīnu-traktoru staciju paraugciematiem. Nē, tur nebūt nedzirdēja tikai sajūsmas un apbrīnošanas pilnus vārdus! Bija dzirdamas arī kritiskas piezīmes. Lūk, mechaniskā darbnīca! Domāt — kādi gan varētu būt iebildumi pret plašo, gaišo cechu. Un tomēr, te vienas, te otras MTS pārstāvji tika izteikuši iebildumus, ka šeit parādītajā mezglu sistemā traktoru remontā esot jau izdarīti savi uzlabojumi. Jā gan! Laiks rit, un nav nemaz tik viegli tikt tam līdzi.

Toties par lauku apmetnes mītni visi izstādes apmeklētāji būs bijuši vienās domās:

— Labi. Kulturali. Ir darbnīca kā nākas, ir duša, lasītava, virtuve . . . Brigadierim sava istaba. Un pareizi — priekšniecībai vairāk darba!

Par kolonām rotāto divstāvu ēku, kur atrodas kolchoza kulturas nams ar plašu zāli, labi iekārtotu skatuvi, ar telpām bibliotekai un lasītavai, laboratorijai, pulciņu nodarbībām, radiomezglu, nereti tika dzirdēti tādi vārdi: — Nu taisni tāds pats kā mūsējais! Vai arī: — Mums noteikti jāceļ tāds pats!

Taču laikam gan neviena no ciema padomes ēkas telpām netika apspriesta tik dedzīgi kā tā, uz kuras durvīm rakstīs: «Dzimtsarakstu nodaļa». Un kaut arī pēc tipa projekta celtajā ciema padomes ēkā šai nodaļai ierādīta jauka, gaiša istaba ar ieeju nevis no pašaura gaiteņa, bet tieši no priekšistabas, lielāko tiesu izstādes apmeklētāji izteica kritiskas piezīmes:

— Nu, cik cilvēku tad te var ienākt līdzi jaunajam pārim? Sievastēvs un māte, vīratēvs un māte un — viss! Pašauri!

Kā teiksmaina pasaku pilsēta tovakar spožās ugunīs laistījās Lauksaimniecības izstāde. Un tad man ienāca prātā: te taču savākta tikai niecīga daļa no tā, ko saucam par padomju īstenību. Katrs no šiem vienkāršajiem ļaudīm — izstādes dalībniekiem pārstāv simtiem cilvēku lielus kolektīvus, katrs paviljons — veselus apgabalus, novadus un republikas. Lai cik necik apjaustu, kas šais gados norisinājies mūsu Dzimtenē, te redzamais jāpavairo tūkstoš un atkal tūkstoškārt.

Visu to paveicis padomju cilvēks. Viss tas veltīts un pieder viņam.

V. Kacēna

Mieru Eiropai!

Ar milzu uzmanību pasaules sabiedriskā doma aizritējušajā nedēļā sekoja Maskavas Apspriedes gaitai, uzņēma Apspriedes Deklaraciju. Un tas ir dabiski. Nebūs pārspīlēti teikt, ka Apspriede ir viena no visnozīmīgākām konferencēm visā pēckara vēsturē un ka Apspriedē pieņemtā Deklaracija ir dokuments, kura tālu sniedzošās sekas vēl nemaz nav paredzamas.

Maskavas Apspriede sanāca sevišķā brīdī. Oktobra beigās rietumvalstu valdošās aprindas, par spīti «Eiropas armijas» politikas kauna pilnai neveiksmei, vienojās par jaunu izkārtni vecajai un bīstamajai vācu militārisma atjaunošanas dēkai. Taču, paredzot arī šoreiz ne mazāk aktīvu sabiedrības pretestību, rietumu diplomatija pielika īpašas pūles, lai izdabūtu cauri Parīzes nolīgumu Rietumeiropas parlamentos un tādējādi nostādītu Eiropu notikuša fakta priekšā. Tiesa, arī šis aprēķins, lai cik tas viltīgs, izrādījās rēķins bez saimnieka. Rietumeiropas sabiedrība ļoti nervozi reaģēja uz Vašingtonas jauno inscenējumu, kurā zem Rietumsavienības mantijas pilnīgi skaidri bija saskatāmi nacistiskā vermachta naglotie zābaki, Krupa ķelgabali un SS standarti.

To[illegible] vislielāko kavēkli uz ilgi loloto mēr[illegible]rialistiem radīja Padomju Sa[illegible]ienīb[illegible]rmīlīgā politika. PSRS priekšlikumi: vispirms sarīkot četru lielvalstu apspriedi, bet pēc tam (13. novembra notā) pulcēties Viseiropas konferencē, — iestrēga dēku cienītājiem kā kauls rīklē. Klusējot, it kā ūdeni mutē ieņēmuši, rietumu diplomati vēlreiz kompromitējās visas pasaules priekšā kā tautu sadarbības, Vācijas vienotības un Eiropas miera niknākie pretinieki.

Daži rietumu laikraksti, mierinot savus saimniekus, izteica domu, ka «pašreizējais archineērtais stāvoklis bagātīgi atalgosies ar to, ka Kremļa ierosinātā konference nenotiks». Un atkal rietumu skribenti pārrēķinājās. Apspriede notika! Un tas, ka tajā nepiedalījās rietumvalstu pārstāvji, kuri ar savām neveiklajām atrunām kavējās līdz pat Apspriedes atklāšanas dienai, tikai mazināja viņu un nevis Apspriedes lomu!

Apspriede, kas pārstāvēja daudz vairāk eiropiešu nekā izdaudzinātā Rietumsavienība, deva graujošu triecienu visai miera ienaidnieku nometnei. Apspriedes dalībnieku runās un to kopējā Deklaracijā sniegta dziļa un spēcīgi argumentēta pašreizējā stāvokļa analize.

Pašreizējo stāvokli Eiropā raksturo, vispirms, rietumvalstu noslēgtais Parīzes nolīgums. Šis nolīgums ir atklāts un tiešs drauds visām Eiropas tautām, jo, izslēdzot Vācijas apvienošanu, legalizējot Rietumvācijas remilitarizaciju un iekļaujot Vācijas rietumdaļu agresīvo bloku sistemā, tas pārvērš vācu militaristus par potencialiem Rietumeiropas saimniekiem.

No otras puses Eiropas situaciju raksturo tas, ka Parīzes nolīgums vēl nav ratificēts un ka Rietumeiropas tautas masas īpaši Francijā un Rietumvācijā tam izrāda augošu pretestību.

Šādos apstākļos demokratisko valstu Deklaracijai, kas izskaidro un pamato šo valstu nostāju, centienus un alternatīvos soļus Parīzes vienošanās realizacijas gadījumā, ir milzu nozīme, jo vairāk tādēļ, ka Deklaracija īpatnējā veidā sasaista rietumvalstu tautu un parlamentu nostāju ar demokratiskās nometnes rīcību.

Deklaracija vispirms skaidri pasaka Eiropas tautām, kādas perspektīvas tās gaida vācu militārisma atjaunošanas gadījumā. Tā parāda, ka vācu tautai tas izslēdz Vācijas kā lielvalsts attīstību un vācu agresijas gadījumā slēpj sevī vācu nacijas iznīcināšanas draudus.

Tā parāda, otrkārt, ka vācu militārisms, spēji nostiprinājies, jo drīz uzmetīsies par saimnieku visām Rietumeiropas valstīm un tās no partneriem pārvērtīs par satelitiem. Tas būs neizbēgami, jo nevienai no Rietumeiropas valstīm nav tik plašas rekrutēšanas un apbruņošanas bazes kā Rietumvācijai, neviena nevar cerēt uz tik lielu ASV valdošo aprindu atbalstu kā Bonna. Tātad Rietumeiropai vācu revanšisma atdzemdināšana nozīmē vispirms kapitulaciju vācu revanšam un konflikta gadījumā tās ievilkšanu karā sakāvei lemto vācu agresoru pusē.

Tālāk. Vācu militārisma atjaunošanas perspektīva un Rietumvācijas iekļaušana rietumu separatās savienībās nozīmē bruņošanos, bruņošanos un bruņošanos. Tā nozīmē nepieciešamas nodokļu nastas, kas būs uzveltas Rietumeiropas darbaļaužu pleciem, tā nozīmē reakciju uz visas līnijas, tā nozīmē dzīves līmeņa straujū pazemināšanos un fašistiski militaristiskās kārtības ieviešanu. Un, beidzot, vācu militārisma atjaunošanas gadījumā — Deklaracija neatstāj nekādas šaubas šai ziņā — Eiropas demokratiskās zemes spers kopīgus soļus savu bruņoto spēku un to vadības organizēšanā, lai neviens tās nevarētu pārsteigt, lai katrs agresors skaidri saprastu, ka uzbrukums demokratiskajai nometnei tam beigsies vēl bēdīgāk, nekā savā laikā beidzies Hitlera uzbrukums Padomju Savienībai. Tieši šo perspektīvu nosaka Deklaracijas vārdi — «Jebkuri mēģinājumi uzbrukt, izraisīt karu un izjaukt mūsu tautu mierīgo dzīvi sastaps graujošu pretsparu. Un tad mūsu tautas, balstoties uz citu tautu simpatijām un palīdzību, darīs visu, lai iznīcinātu agresijas spēkus un lai uzvarētu mūsu taisnīgā, patiesīgā lieta.»

Šķiet, grūti skaidrāk izteikties!

Bet mieru mīlošo valstu Deklaracija parāda ne tikai to perspektīvu, kas sagaida Eiropu rietumvalstu stūrgalvīgas dēkainības turpināšanas gadījumā. Nē — Deklaracijā reizē ir arī brīvo tautu lielisks ticības un paļāvības apliecinājums tam, ka kara nebūs, ka saspīlējumu var novērst, ka visas durvis vēl vaļā, lai pacietīgās sarunās vienotos par visu neatrisināto jautājumu atrisināšanu. Ikvienā Deklaracijas rindkopā izteikts mieru mīlošo valstu aicinājums rietumvalstīm vienoties par miermīlīgām metodēm Eiropas neatrisināto problemu kārtošanā. Šajos neatlaidīgajos aicinājumos skan mūsu mieru mīlošo tautu patiesā, sirsnīgā vēlēšanās sadzīvot mierā ar visām valstīm, neatkarīgi no viņu socialajām sistemām, ja vien tās ir gatavas atbildēt mums ar to pašu.

Deklaracija skaidri definē arī Eiropas demokratijas viedokli Vācijas apvienošanas un Eiropas drošības problemas risināšanā. Vācijas apvienošana, Visvācijas vēlēšanas, Vācijas mierlīgums, okupacijas karaspēka izvešana, Vācijas attīstība par miermīlīgu demokratisku lielvalsti ar plaukstošu ekonomiku un strauji augošu tautas labklājību — tāda ir mūsu programa Vācijas jautājumā. Stingra kolektīvās drošības sistema Eiropā, kas novērš pašā saknē katras agresijas iespēju, veicina atbruņošanos, starptautisku uzticību un sadarbību — lūk, demokratisko zemju ierosinātā perspektīva Eiropai.

Līdz ar to Eiropas demokratija ir gatava uzklausīt un apspriest ikvienu citu priekšlikumu, kas ļautu spert soli Vācijas apvienošanas un Eiropas drošības virzienā.

Plati atvērtas mūsu durvis sarunām, vienošanās panākšanai, miera nostiprināšanas pasākumiem!

Bet tās būs slēgtas ar tūkstoš atslēgām, ja tām tuvosies viltīgs ienaidnieks.

M. Vilks

VISSAVIENĪBAS PADOMJU RAKSTNIEKU II KONGRESU SAGAIDOT

Vēlreiz par jaunajiem rakstniekiem

ANNA SAKSE

Uzsveru — «vēlreiz», jo temats par jauno rakstnieku audzināšanu nekad nav nozudis no mūsu preses slejām, bet sevišķi bieži aplūkots pēdējā laikā sakarā ar gatavošanos II Vissavienības rakstnieku kongresam.

Aptuvenis šiem rakstiem viens saturs un viena uzbūve — pārmetumi: 1) Rakstnieku savienībai par sliktu darbu ar jaunajiem autoriem, par vienaldzību, kūtrību, organizacijas trūkumu; 2) pārmetumi jaunajiem rakstniekiem par nemācīšanos un neaugšanu. Bieži vien šie pārmetumi adresēti «visiem, visiem, visiem», nenosaucot uzvārdus un dzīves vietu, un tāpēc tiešām pret jauno darbu vienaldzīgie vecākie rakstnieki un halturisti jauno starpā tos neattiecina uz sevi, turpretim tie, kas strādā — audzina un aug pēc labākās sirdsapziņas savu spēju robežās, pēc katra tāda raksta kļūst pesimistiskāki un gandrīz sāk ticēt, ka viņu darbs nes vairāk ļaunuma nekā labuma.

Skaidru adresi jauno autoru audzināšanas darba sabotieriem beidzot uzrakstījis Jānis Grants rakstā «Audzināt un augt» «Karoga» 9. numurā, un proti — viss nolaidības centrs ir komisija darbam ar jaunajiem autoriem, kurai Grants, to pieminēdams, lielākas nicināšanas dēļ piekāris apzīmējumu «tā saucamā», sak', ievērojiet, lasītāji, nevis komisija, bet «tā saucamā komisija». Noformulējis šās «tā saucamās» uzdevumus — «taisni šai komisijai jābūt par centru, kas organizē un vada visu audzināšanas darbu, kas veltī pastiprinātu uzmanību visspējīgākajiem, ne mirkli neizlaiždama tos no sava redzes loka», Grants tūlit konstatē, ka «īstenībā tas ne tuvu nav tā», jo «šī komisija, atskaitot retus tās locekļus, ir nedzīvs bērns, tās balss tikpat kā nav dzirdama». Šā nedzīvā bērna klusēšanu Grants izskaidro ar atbildības trūkumu. Tālāk sabiedrība un jaunie autori beidzot dabūt zināt, ka «biedri, kas šo komisiju vada, visi ir redzami rakstnieki, viņi pa reizei apmainās domām, paskatās viens uz otru, bet praktiski nekā nedara».

Un tomēr Grants aizmirsis vienu — plašāka sabiedrība taču nezina, kas īsti vada šo «tā saucamo» komisiju, kāds ir tās sastāvs. Tāpēc vajadzēja nosaukt uzvārdus: komisijas priekšsēdētāja — Anna Sakse, sekretārs — Jānis Niedre, locekļi — Mirdza Ķempe, Jūlijs Vanags, Boriss Burlaks. Izņemot priekšsēdētāju, visi pārējie ir arī pastāvīgie jauno autoru konsultanti Rakstnieku savienībā, par kuriem Grants turpat saka tā, ka tie «neapšaubāmi veic lielu un svētīgu darbu». Tātad viss uzdevums ir ārkārtīgi vienkāršs: 5—4=1, un šis viens resp. biedrs, kas šo komisiju vada, esmu es jeb, kā rakstos parasts izteikties — Anna Sakse. Daži oficiāli dokumenti neļauj noliegt, ka mani var uzskatīt par redzamu rakstnieku, tātad gribot negribot jāatzīstas, ka šis biedrs, kam trūkst atbildības, kas Rakstnieku savienībā ieroda tikai paskatīties uz Niedri, Vanagu, Ķempi vai Burlaku, esmu es, ko arī vajadzēja pierādīt.

Man ir pietiekoši plati pleci, lai šos pārmetumus uzņemtos uz sevi vien un aizstāvētu pārējos komisijas locekļus, kuri tiešām strādā ar milzīgu, brīžiem pat pārspīlētu atbildības sajūtu, ar īstu degsmi un vienmērīgu ieinteresētību.

Neticu, ka Rakstnieku savienība būtu kļūdījusies, uzticēdama jauno dzejnieku konsultēšanu Mirdzai Ķempei. Ar īsta lietpratēja skatienu viņa rokas daudzo jauno izmēģinātāju vidū, atrod talantus, ar lielu rūpību un nenogurdināmu neatlaidību skolo viņus meistarībā, juzdama dziļu atbildību par latviešu padomju dzejas šodienu un rītdienu. Tās ir neskaitāmas darba stundas, ko Ķempe pavada sarunās ar jaunajiem, pa šiem gadiem pastnieki iznēsājuši neskaitāmas vēstules, ko drebošiem pirkstiem atplēsuši gan skolnieki un studenti, gan fabrīku un kolchozu jaunieši, kas bija iesūtījuši Rakstnieku savienībai savus pirmos mēģinājumus dzejas mākslā. Un nevar taču teikt, ka tie jaunie dzejnieki, ar kuriem nodarbojas Mirdza Ķempe, savā attīstībā stāvētu uz vietas. Mēs visi ar lielu prieku vērojam J. Sīlazara, O. Vācieša, V. Kalnāja, V. Beļševicas un daudzu citu izaugsmi, par kuru viņi, droši vien, savās sirdīs nēsā klusu paldiesu Mirdzai Ķempei.

Rūpīgi un sistematiski ar jaunajiem prozaiķiem strādā Jānis Niedre. Ja b. Grants būtu papūlējies noskaidrot, tad viņš būtu atradis, ka viņa ieteiktā it kā jaunatklātā metode — labākos jauno darbus dot lasīt arī citiem rakstniekiem, jau sen ieviesta praksē. Prozas sekcija (priekšsēdētāja A. Sakse, sekretārs J. Niedre) pēdējos divos gados iztirzājusi Ziga Skujiņa stāstu «Ceļi un krustceļi», R. Pormaļa «Sabrukums», Kaupuža «Eda Kalvāne», Romanovska «Pasaules rekords», Dzidras Rinkules un Miervalda Birzes stāstus. Kā sekcijas protokoli liecina, šo darbu iztirzāšanā piedalījušies rakstnieki J. Grants, A. Grigulis, E. Vilks, J. Niedre, Z. Grīva, V. Bērce, A. Talcis, A. Sakse un citi. Tāpat jauno dzejnieku pirmo krājumu, poemu un ciklu iztirzāšana notiek dzejas sekcijā, ar visu vecāko un jaunāko dzejnieku piedalīšanos, un velti Jānis Sudrabkalns rakstā «Padomju Jaunatnē» pilnīgi noliedz savu līdzdalību jauno audzināšanas darbā — gan jauno autoru seminaros, gan presē viņš ir sniedzis padomus un aizrādījumus, ir iedvesis ticību ar uzslavu, ir uzlējis aukstu ūdeni pārmērīgas pašpalāvības liesmām.

Arī dramaturģijas nozarē Jūlijs Vanags nav bijis autokrats, bet katru jauna dramaturga kaut cik ievērības cienīgu lugu devis lasīt gan Annai Brodelei, gan Elinai Zālītei, Arvīdam Grigulim, Voldemāram Sauleskalnam. Tas pats sakāms par krievu jauno autoru konsultantu Borisu Burlaku, kas jauno audzināšanas darbā iesaistījis Rakstnieku savienības krievu sekciju.

Vai var nodalīt jauno autoru audzināšanas darbu, ko rakstnieki veic žurnalu redakcijās, izdevniecībā, laikrakstos, teatros, no darba, kas tiek veikts Rakstnieku savienības telpās? Pēc manām domām, ne. Ir taču vienalga, vai es L. Pura romanu, R. Pormaļa, M. Birzes un Dz. Rinkules stāstus lasu pirms iespiešanas un izsaku savas piezīmes kā «Karoga» redkoleģijas locekle vai kā «tā saucamās» komisijas darbam ar jaunajiem autoriem priekšsēdētāja. Ir vienalga, vai Jūlijs Vanags bērnu stāstus un ludziņas lasa kā «Bērnības» redkoleģijas loceklis, kā Rakstnieku savienības konsultants vai arī kā jau minētās komisijas loceklis.

Bet būtu aplami prasīt, lai daži cilvēki izaudzinātu visu mūsu nākamo literaturas paaudzi. Tas nav iespējams, un tā tas dzīvē nenotiek. Lielu un nozīmīgu darbu veic žurnalu un laikrakstu redakcijas, kurām jaunie autori iesūta savus literaros darbus un darbiņus. Žurnala «Zvaigzne» redakcija jau ilgāku laiku palīdz V. Eglonam veidot viņa interesanto, savdabīgo talantu un, lūk, ar lielu prieku mēs atvērām «Zvaigznes» numuru, kurā sākās Eglona pirmais romans «Ceļš pa dzīvi». Tas ir tikai viens piemērs. Strādādami «Padomju Jaunatnes» redakcijā un saņemdami koleģu aizrādījumus, ir auguši Ēvalds Vilks un Zigis Skujiņš. «Bērnība» var lepoties ar Viliju Ošiņu, Olgu Ģērmani.

Jāpiemin arī literarie pulciņi un literarās apvienības, kur daudzi jaunie autori saņem pirmās ugunskristības. Diez' vai O. Vācietis, J. Plotnieks, H. Gāliņš Rakstnieku savienībā un redakcijās ir dzirdējuši tik asus vārdus kā Universitatē no saviem kursa biedriem?

Jauno audzināšanā liela loma kritikai. Parasti iespiestās recenzijas seko tikai pirmajai grāmatai vai arī almanacham. Man gribētos, lai kritiķi apzinātos, cik atbildīgi ir rakstīt atsauksmi tieši par jauna rakstnieka pirmo lielāko darbu vai krājumu tad, kad tas novests līdz tādai gatavībai, ka atzīts par iespiežamu. Neteiksim, ka jaunais rakstnieks gaida tikai uzslavas. Bet katrs jaunais, tāpat kā vecais, gaida, un ar pilnām tiesībām, lai kritiķis vispirms būtu sapratis literarā darba galveno ideju un, no tās izejot, spriestu par darba labajām un sliktajām pusēm. Tāpēc mūs, jauno rakstnieku audzinātājus, nevar nesatraukt dažu kritiķu un sportistu aktīvi nedraudzīgās recenzijas un piezīmītes par Romanovska pirmo grāmatu «Pasaules rekords». Romanovskis uzrakstījis romanu-pamfletu par amerikaņu kapitalistiem, kuriem viss — māksla, reliģija, sports ir tikai bizness. Pats būdams sportists, Romanovskis uzsvaru licis uz sportu, bet tomēr tas ir tikai fons un sižeta risināšanai nepieciešamais materials, kurā ievērpjas galvenā ideja. Būtu jau labāk, ja rakstnieks romanā būtu nosaucis rekordus ar milimetru un simtdaļsekundu noteiktību (lasītājiem-nesportistiem, kādu ir vairums, gan tas nav svarīgi, tāpat kā nav svarīgi, vai Kucs pirms Helsinku olimpiades bija pazīstams kā sportists vai ne). Vēl labāk būtu bijis, ja Romanovskis būtu visus vārdus izdomājis, jo viņš taču nerakstīja chroniku vai rokasgrāmatu, bet daiļliteraturas darbu. Romanovska darbā vērtīga ir tā atmaskojošā kaisle, dzēlīgā izsmējība par amerikaņu naudas maisu veikalošanām, par viņu zelta jaunatnes ākstībām, kādās tā nosit laiku, lai kaut kādi notērētu tēvu saraustos miljonus. Grāmatā jūtam dziļu naidu pret šiem biznesmeņiem — izsūcējiem, un dziļas simpatijas pret darba tautu. Bet kritiķi H. Bendiks, R. Baltiņš, P. Dzilna, J. Kalniņš par jaunā rakstnieka pirmo grāmatu ceļ tādu trauksmi, it kā viņš būtu pret biznesmeņiem nepieklājīgi izturējies. Tā nevajag rakstīt kritikas. Nedrīkst uztiept, ka «Pasaules rekords» ir sporta romans, tas jāvērtē pēc galvenās idejas, pēc žanra īpatnības un mākslinieciskās veiksmes.

Vairāk grāmatu — labu un dažādu — mēs mēdzam uzsvērt un atkārtot. Tāpēc ir ļoti saudzīgi jāpieiet katra jaunā rakstnieka īpatnējam rokrakstam, palīdzot izkopt to «dažādo» (protams, arī «labo»), ko ienes katrs jaunais. Ar ļoti īpatnēju, smaiku rokrakstu mūsu literaturā ir ienācis Miervaldis Birze. Lasot viņa īsos stāstus, nāk prātā Čechova prasme ļoti sapiestā formā mākslinieciski izteikt dziļu domu, lielu notikumu, parādīt raksturus un sadursmes. Es nezinu, vai tā ir sagadīšanās, vai Birze apzinīgi mācījies no Čechova, bet nekādā ziņā te nevar runāt par atdarināšanu, par mechanisku kopēšanu. Apspriežot Birzes stāstu krājumu prozas sekcijā, mēs piedzīvojām, ka Birzes īpatnību — zemteksta rakstību ne vienmēr pareizi lasām pat mēs, paši rakstnieki. Piemēram, Ēvalds Vilks, runādams par stāstu «Mīļais bērns» (iespiests «Karoga» 8. numurā) bija pārliecināts, ka autors ar mazās meitenītes piezīmēm par mātes izskatu gribējis zīmēt varones portretu, kamēr īstenībā ar to parādīts, ka šī varone, steigdamās uz satikšanos, neparasti saposusies, neparasti satraukta. Tāpat nepareizi daži aizrādīja, ka šajā stāstā trūktu laikmeta iezīmējuma. Man šķiet, ka šajā pavisam īsajā stāstiņā ietverta vesela romana problēma, proti, problēma par to, kā nestrādājoša jauna sieviete, kas arī nekur un neko nemācās, nav pārāk noslogota ģimenē, pamazām noslīd mietpilsones līmenī — ar tukšām, dīkdienīgām interesēm, dēku meklēšanu utt. Vai no tā nav jābrīdina arī mūsu jaunietes? Stāstā «Dubļi» (iespiests «Cīņas» 276. numurā) daži ieteica pavisam izmest mazo puisīti, jo dzērājs jau līdz tam labi norakstūrots kā raudulīgs pļāpa bez gribas spēka, bez saturības. Bet ne jau šī dzērāja dēļ rakstīts stāsts, un ne dzērājs te ir galvenā persona. Galvenā persona ir tieši mazais puisītis, kas apsūdz visus tēvus — dzērājus, un tieši mazās dvēseles traģisms, kas parādīts ar dažiem skopiem vilcieniem, ir stāsta galvenā ideja. Tikai to izprotot, kā jau teicu, varēsim pareizi vērtēt mākslinieciskō apaudumu.

Bieži vien ir tā, ka Rakstnieku savienībā jauno darbus iztirzā lielās līnijās, beigās norādot, ka autoram vēl daudz jāstrādā pie valodas. Par cik katru darbu pirms iespiešanas lasa redaktors, tad no tā autoram būtu jāsaņem pēdējie konkreti un ļoti sīki norādījumi par labojumiem stilā un gramatikā. Protams, nevar prasīt, lai redaktori veiktu līdzautora darbu (ir arī tādi jaunie autori, kas uzstāda tādas prasības), bet kļūdas jāpaņvītro un jāliek izlabot pašam autoram. Zinu, ka redakcijas bieži vien tā strādā, un tomēr daudzreiz manuskriptu nodošana spiestuvei notiek tādā steigā, ka redaktors pagūst tikai ar acīm pārbraukt manuskriptam. Skiet, vienīgi ar autora un redakcijas steigu var izskaidrot daudzas pavirršības Montas Kromas aprakstā «Stepē» («Bērnības» 11. numurā), kur lasām: «Visvairāk Orļiks (ērglēns) m ī l ē j a zivis... Visi m ī l ē j a Orļiku...» Vispirms jau latviski mēs nevis mīlam kādu ēdienu, bet mums tas garšo. Šeit tieši blakus lietotās vārda «mīlēt» divas nozīmes ir sevišķi griezīgas. Pašā pirmajā rindkopā Monta Kroma no sevis pastāsta, ka «stepe ir pieskanējusi ar skaļām, drošām bērnu balsīm». Nākošajā lappusē skolas direktore savā runā atkārto Montas Kromas teicienu, sacīdama: «...stepe pieskanēs ar daudzu jo daudzu bērnu balsīm». Varēja taču viena no viņām — autore vai direktore, izvēlēties citus izteiksmes līdzekļus. Monta Kroma prozas nozarē uzskatāma par jaunu rakstnieci, un minētajā aprakstā ir daudz kļūdu, kuras visas redakcijai, protams, grūti novērst. Bet šādas nepatīkamas atkārtošanās gadās arī vecāku rakstnieku darbos, un redaktoru pienākums būtu uz tām aizrādīt. Ļoti neestetiski skan Granta atkārtotās «atraugas» augstāk minētajā rakstā «Karogā»: «Tāda dzeja ir šķebinošas a t r a u g a s no...», bet pēc rindkopas atkal: «... tā saucamā iedvesmas gaidīšana nav nekas cits kā a t r a u g a s no...» Katrs rakstnieks būtu pateicīgs redaktoram par aizrādījumu izlabot tādas stila kļūdas.

Tas nav mazs darbs, ko veic konsultanti, Rakstnieku savienības sekcijas, redakcijas, un ja prasa, kāpēc vēl nav izaudzināta jauna meistaru paaudze, tad jāsaka, lai šie jautātāji nealzmirsi, ka rakstnieki — prozaiķi un dramaturgi aug lēnām, ar dzīves pieredzes uzkrāšanu, cilvēku iepazīšanu, mācīšanos. Ja padomājam, ka latviešu padomju literaturā tikai daži rakstnieki — E. Birznieks-Upītis, A. Upītis, J. Sudrabkalns un V. Lācis ienāca ar pazīstamu vārdu, I. Lēmanim (Pēteris Zars) un vēl dažiem bija pāris grāmatas un grāmatiņas, tad mums pārējiem, kas tagad skaitāmies «vecie», nebija nevienas grāmatas, ne vārda. Tātad mūsu kā rakstnieku biografija sākusies tikai 1940. gadā. Z. Grīvas, V. Bērces, E. Vilka, L. Pura, A. Imermaņa, P. Sila un citu gados vidējo rakstnieku biografijas īstenībā sākās tikai pēc Tēvijas kara. Tātad piecpadsmit gados ap četriem ozoliem jau izaugusi prāva birzs, un mums nav pamata nonicināt to devumu, ko šie rakstnieki snieguši no tīras sirds. Arī klasiķi nav piedzimuši kā gatavi lielmeistari. Ir Gorkijs, ir Andrejs Upīts kādreiz bijuši jauni, maldījušies un meklējuši, līdz viņu talants nobriedis spēkā un gatavībā.

Nevar arī pastāvīgi pārmest jaunajiem, it kā viņi nemācītos. Cik daudzi pārmetēji mācīšanos saprot pārāk primitīvi, tikai kā sēdēšanu kādas skolas solā, lekciju klausīšanos un eksamenu kārtošanu. Katram cilvēkam taču ir citāda uzvere, un katram pašam jāatrod tas ceļš, pa kuru tas ieiet cilvēces kulturas krātuvēs. Tikai vienā ziņā mums visiem domas sakrīt — mēs esam pret pāragru jauno rakstnieku profesionalizēšanos. Ne tāpēc, ka negribētu viņus atzīt par līdzvērtīgiem kolēģiem, bet gan tāpēc, ka cilvēkus līdz pašiem pamatiem iepazīst tikai, dienēnā kopā strādājot, paši izjūtot darbinieku kolektīva priekus un bēdas, vienmēr esot tiešā kontaktā ar daudziem un dažādiem cilvēkiem, kas nekad nav iespējams, satiekoties ar jaudīm tikai sapulcēs, viesībās, vispār gadījuma dēļ. Jāsaka, jaunie prozaiķi gan to sapratuši un visi strādā: Purs un Skujiņš redakcijā, Birze ir ārsts, Pormalis pēc Lauksaimniecības akademijas beigšanas vairākus gadus strādāja atbildīgu darbu savā specialitātē un uz darbā gūtās pieredzes pamata patlaban raksta romanu, Rinkule ilgus gadus nostrādāja kā skolotāja, citi — Lubējs, Osmanis, dzejnieki Vācietis, Plotnieks, Gāliņš studē, Sīlazars strādā rūpnīcā pie darbgalda. Un tieši šie jaunie rakstnieki iepriecina ar straujāku izaugsmi, ar bagātāku domu, labāku dzīves pazīšanu nekā tie, kas pasteigušies pēc pirmā iespiestā stāsta vai dzejoļa profesionalizēties. Par mācīšanos, par darba svētību uz talanta attīstību ar jaunajiem ir runāts bezgala daudz gan seminaros, gan presē, gan ar katru atsevišķi. Man gribētos vēlreiz atgādināt ar Leonida Ļeonova vārdiem, ka «talants — tas vispirms ir mērķtiecīga gribа uz darbību». Bez šīs mērķtiecīgās darbības gribas nekas neradīsies, un vispār nevar runāt par talantu, kas nav izpaudies darbā.

Jaunie mācās ne tikai no veco panākumiem, bet arī no kļūdām. Kādā seminārā es brīdināju jaunos neatkārtot tās kļūdas, ko esmu pielaidusi romanā «Pret kalnu», sniegdama tādu svarīgu varoni kā kolchoza iniciatoru Elmaru Ezeru nevis kā dzīvu cilvēku, bet kā darbojošos funkciju, kas tikai izpilda autora uzdevumu. Gan daudzi kritiķi Elmaru pieminējuši labiem vārdiem, ar to cildinādami to ideju, par kuru autors uzdevis viņam cīnīties. Bet man pašai Elmars Ezers palicis svešs, es neko par viņu nezinu tā kā par Ozolu ģimeni, par Bausku, Vanagu, Priedi un Zentu. Kāpēc tas tā notiecis? Tāpēc, ka, romanu uzsākot, es vēl īsti skaidri nezināju, ar kādu datumu to nobeigšu, vārdu sakot, man nebija līdz galam izdomāta plāna. Domāju, no šīs manas kļūdas mācījies R. Pormalis, kas savā jaunajā darbā vispirms «izstudējis» savu varoņu biografijas, izpētījis raksturus, nospraudis darbības lauku. Starp citu, pieminot Pormali, patiesības labā man jānoraida tā specīalā loma, kādu man pieraksta viņa audzināšanā. Protams, es būtu lepna, ja mani padomi būtu kaut kā sekmējuši jaunā prozaiķa izaugsmi, bet ja tik atkārtoti sāk uzsvērt, ka es «interesējos par Raimonda Pormaļa daiļradi», tad tas, uzsvērts tajā pašā rakstā, kurā apgalvots, ka es cita nekā nedaru, kā paskatos uz komisijas locekļiem, var uzvedināt uz domām, ka es tiešām cita neviena jaunā rakstnieka darbus nelasu, un it kā Pormalim tiktu pievērsta lielāka vērība nekā citiem. Pormalis strādā pilnīgi patstāvīgi, viņa stāstu «Sabrukums» iztirzāja prozas sekcija, kur par to runāja J. Niedre, E. Damburs, V. Melnis, A. Sakse, A. Imermanis.

Vai es gribētu apgalvot, ka jauno rakstnieku audzināšanas darbs nostādīts ideali un labāks vairs nevar būt? Nepavisam nē. Bet pašreizējā komisija darbam ar jaunajiem autoriem tiešām nezina, kādas iedarbīgākas audzināšanas formas varētu pielietot. Nekādas specialas izglītības mums pašiem nav, savā darbā vadāmies pēc sirdsapziņas un pieredzes un arī turpmāk strādāsim bez trokšņa. Mēs būtu ļoti laimīgi, ja kāds mūs pamācītu, ja ne tikai izbārtu mūs par sliktu darbu, bet parādītu, kā jāstrādā labi. Man vienmēr liekas, ka tie, kas saredz un analizē mūsu trūkumus, zina labākas metodes, un tāpēc mēs gaidām, ka viņi kādā Rakstnieku savienības valdes sēdē, kur atkal runās par komisijas bezdarbību, neglabās savas zināšanas slepenībā, bet nāks ar pozitīviem priekšlikumiem, lai beidzot mēs sāktu darboties. Tāpat mēs lūdzam, lai visi rakstnieki piedalītos šajā lielajā darbā un lai neatkārtotos vairs tādi gadījumi kā pēdējā jauno autoru seminārā, kad vairāki referenti — starp tiem Jānis Grants, neuzskatīja par vajadzīgu ierasties.

PIE ANDREJA UPĪŠA

Kad ziemas rīta krēslā mūsu republikas metropole ceļas uz jaunu darba dienu, iedegas ugunis arī Tautas rakstnieka Andreja Upīša darba kabinetā. Arī te sākas rosmīga darba diena. Nedūc gan mašīnas un negriežas ceitņi, bet savu izziņas gaitu turpina pētnieciskā doma. Tā virzās kopā ar visas milzīgās Padomju zemes jauncelsmes trauksmi, lauž ceļu cauri neatrisinātu problemu mežgliem. Sirmais rakstnieks, kas gandrīz visus 77 savas dzīves gadus veltījis cīņai par tautas laimi, brīvību un kulturu, brīdi sirsnīgi noraugās portretos ieveidotajās Ļeņina, Staļina un Gorkija gaišajas sejas, tad nosēžas pie bieza rokrakstu saiņa, pārlasa iepriekšējā dienā uzrakstīto un lēniem, apdomīgiem spalvas vilcieniem uz papīra atzīmē jaunus secinājumus un domu gājienus.

Tā jau apmēram divus gadus gandrīz no dienas dienā sīki aprakstītajām lapām pievienojas jaunas un jaunas atziņas lielajā zinātniskajā pētījumā par socialistiskā realisma teoriju, estetiku un kritiku.

Kopš enciklopediskā romana «Plaisa mākoņos» publicēšanas Andrejs Upīts pievērsies vienīgi literaturas zinātnei. Socialistiskā realisma problemas aizņēmušas visu viņa jaunrades interešu lauku. Pētnieciskā procesa gaitā atsevišķie jautājumi savijušies arvien plašākās un sarežģītākās problemu grupās, zaros un atzarojumos, līdz beidzot izveidojies pētījums, kas aptver gandrīz visas aktualākās padomju literaturas mezglu problemas. Šī pētījuma virsraksts: «Socialistiskā realisma jautājumi literaturā.» Apjoms — 30—35 autora loksnes. Pirmās daļas tema: «Par socialistiskā realisma principiem literaturā», otras — «Par socialistiskā realisma literaturas estetiku», trešās — «Par socialistiskā realisma literaturas kritiku». Uzrakstītas jau abas pirmās daļas. Patlaban autors strādā pie trešās daļas pēdējā posma, kas prasīs vēl pāris mēnešu darba.

Visa šī plašā pētījuma vadmotīvs ir cīņa par patiesīgu un mākslinieciski spēcīgu varenās padomju īstenības attēlojumu literaturā. Ļeņina partejiskuma princips un atspoguļojuma teorija, partijas vēsturiskie norādījumi Centrālās Komitejas lēmumos, Staļina darbi par šiem jautājumiem, A. Ždanova un G. Maļenkova referati ir tās nesagrīļojamais teoretiskais pamats, uz kura Upīts balsta savus atzinumus un radošos meklējumus. Savos rakstos viņš vairākkārt uzsvēris, ka arī socialistiskā realisma teorijā nav vietas dogmatismam un sastingumam, ka arī te teorija radoši jāvirza tālāk, arvien vairāk to tuvinot pašas literaturas praksei un tās aktualiem uzdevumiem. Daudzu teoretisku un literaturvēsturisku jautājumu risinājumā Andrejs Upīts iet novatorisku ceļu, pie tam nebūt nedomādams, ka viņš šais jautājumos pateicis pēdējo vārdu un ka viņam nedrīkst iebilst. Upīts nebaidās no diskusijām, bet grib, lai tās būtu nopietni un vispusīgi, lietišķi argumentētas, balstītas uz nopietnām padomju literaturas un dzīves attīstības studijām, ne tikai uz frāžainām deklaracijām.

Veicot pētījumu par socialistiskā realisma principiem, Upīts apguvis ne vien plašu literaturkritisku, bet arī daiļliteraturas materialu. Ir izsekota pasaules un krievu klasiskās un padomju literaturas attīstība, izstudēta un pirmo reizi sistematiskā, kritiskā pārskatā aplūkota visas padomju literaturas kritikas un socialistiskā realisma teorijas attīstība to svarīgākajos posmos un problemu lokos. Izceļot padomju literaturas novatorismu, Upīts nekad neaizmirst arī progresīvās tradicijas un klasisko mantojumu. Arvien un arvien viņš pārlasa lielo klasiķu, it sevišķi Čechova un Gorkija darbus. Rūpīgi izsekojot izcilāko padomju rakstnieku daiļradei, Upīts tai pašā laikā vērīgi seko arī jauniznākušajām padomju rakstnieku grāmatām. Pētījumā Īpaša nodaļa paredzēta arī latviešu padomju literaturas kritikas un teoretiskās domas attīstībai, ne vien to sasniegumiem, bet arī nomaldiem un kļūdām.

Skatīt literaturas attīstību visciešākā sakarā ar pašas dzīves attīstību ir viens no galvenajiem Andreja Upīša pētnieciskajiem principiem. Nekad viņš nav bijis tikai kabineta cilvēks. Arī tagad viņš dzīvi seko visām lielajām pārmaiņām mūsu Dzimtenē un laiku pa laikam pats ar redzīgu aci vēro kolchozu laukus un kolchoznieku darbu.

Iezīmīgs vilciens Andreja Upīša prozā ir tās monumentalitate. Šī līnija raksturo arī viņa literaturzinātnisko darbu pēckara gados. Ir uzrakstīta «Romana vēsture» trijos sējumos, kas aptver šī sarežģītā žanra izsekojumu visas pasaules literaturā. Monumentalā vēriena tiek rakstīts arī pētījums par socialistisko realismu. Par šī darba nozīmīgumu liecina jau tie teoretiskie raksti, kas pēdējos gados publicēti žurnalā «Karogs» par socialistiskā realisma monumentalo formu, par masu tēlojumu socialistiskajā realismā u. tml. Tie modinājuši interesi visas Padomju Savienības literaturas zinātniekos. Žurnala «Знамя» šā gada 4. numurā publicēts Upīša raksts par socialistiskā realisma monumentalo formu. Trīs raksti būs iespiesti sakarā ar Otro Vissavienības padomju rakstnieku kongresu drīzumā iznākošajā redzamāko PSRS tautu literaturas kritiķu un zinātnieku rakstu krājumā «Brālīgā vienībā» un almanachā «Дружба народов».

Latvijas Valsts izdevniecība drīzumā krievu valodā izdos Andreja Upīša literaturkritisku rakstu un lugu izlasi. Nesen iznāca viņa Kopoto rakstu 22. sējums latviešu valodā. Valsts daiļliteraturas izdevniecība Maskavā gatavo Andreja Upīša daiļdarbu izdevumu 12 sējumos, bez tam atsevišķā grāmatā paredzēts izdot viņa literaturkritiskos rakstus.

Pēc plašā pētījuma pabeigšanas par socialistisko realismu Upīts nodomājis jaunā skatījumā uzrakstīt latviešu literaturas vēsturi no 80. gadiem līdz 1940. gadam, stingri ievērojot Ļeņina divu kulturu principu. Tikai pēc tam rakstnieks paredz atsākt pārtraukto darbu daiļliteraturas laukā, rakstīt atkal stāstus, romanus un lugas.

Andreja Upīša darba spars un radītāja nemiers neizsīkstoši. Bieži vien vēlā pusnakts stundā, kad Rīgas dzīvokļos apdziest ugunis, rakstnieka darba kabineta logs ir gaiss. Vērīgais cilvēku dvēseļu inženieris pārskata dienā veikto darbu, pārcilā biezus grāmatu folijantus un iegrimst klusās pārdomās par tautas nākotni komunisma erā.

Sodien, 5. decembrī, kad darba rosmē nenogurdināmam rakstniekam un zinātniekam aprit 77 gadi, literatu saime un plašās atzinīgo lasītāju masas iemīļotajam realistiskās literaturas lielmeistaram novēl daudzus ražena darba gadus un jaunus sasniegumus atbildīgajā un nozīmīgajā tautas kulturas darbā.

K. Krauliņš

Rakstnieki tiekas ar lasītājiem

Vissavienības padomju rakstnieku II kongresu sagaidot, rakstnieki bieži tiekas ar lasītājiem.

22. novembrī Rakstnieku savienības zālē notika arodskolu pārstāvju tikšanās ar rakstniekiem. Piedalījās rakstnieki J. Sudrabkalns, V. Lukss, J. Vanags, N. Zadornovs, Fr. Rūmnieks, V. Bērce, G. Cīrulis, A. Imermanis. Šajā dienā Rīgas 8. vidusskolā notika lasītāju konference par M. Priležajevas grāmatu «Ar tevi ir biedri», ko vadīja L. Pēlmanis. Daugavpilī, Dzelzceļnieku kluba rīkotajā literarajā vakarā piedalījās C. Dinere, Dm. Nagiškins un M. Rudzītis.

24. novembrī Ķemeros, VACP sanatorijā rakstnieks V. Zolotovs nolasīja referatu par A. Čechova daiļradi, bet Rīgā, 10. arodskolā ar jaunajiem lasītājiem tikās rakstnieki Dm. Nagiškins un Ļ. Prozorovskis.

25. novembrī Rīgas 28. septiņgadīgās skolas skolotāji rīkoja lasītāju konferenci par V. Lāča romanu «Ciems pie jūras». To vadīja dzejnieks M. Rudzītis.

27. novembrī Rakstnieku savienībā notika Cēsu Skolotāju instituta studentu tikšanās ar rakstniekiem J. Sudrabkalnu, V. Luksu, A. Griguli, Z. Grīvu, M. Ķempi, B. Saulīti, V. Rūju.

Rakstnieki J. Grots un J. Grants bija izbraukuši uz Ērgļiem, kur tikās ar Meņģeles septiņgadīgās skolas audzēkņiem.

28. novembrī Baldones rajona Kulturas namā notika rakstnieku vakars, kurā piedalījās I. Lēmanis, A. Skalbe, M. Rudzītis, V. Rūja.

Ērgļu rajona Kulturas namā ar lasītājiem tikās A. Vējāns, J. Grants, J. Grots.

Medicīnas skolā Nr. 4 notika pārrunas par tematu «Biedriskums un tautu draudzība», kurās piedalījās M. Rudzītis, I. Muižnieks, A. Krūklis, V. Rūja.

Rīgas rajona Berģu ciemā notika lasītāju konference par A. Griguļa stāstu «Ļeņina ielā deg spuldze», ko vadīja A. Skalbe.

1. decembrī Rīgas pilsētas 5. vidusskolā notika lasītāju konference par Z. Grīvas daiļradi.

3. decembrī Rīgas pilsētas 9. biblioteka rīkoja lasītāju konferenci par V. Lāča romanu «Ciems pie jūras». Piedalījās dzejnieks A. Vējāns.

Valsts Medicīnas instituta studenti tikās ar dzejnieku A. Balodi un M. Rudzīti.

3. decembrī Universitates lielajā aulā notika rakstnieku A. Sakses, V. Luksa, Fr. Rokpeļņa, J. Vanaga, V. Alatirceva, O. Vācieša un M. Birzes tikšanās ar lasītājiem. Attēlā pa kreisi: Fr. Rokpelnis lasa savus dzejoļus.

M. Treizona foto

Pirmizrādes Rīgas teatros

Pa kreisi — skats no A. Glazunova baleta «Raimonda» inscenējuma Operas un baleta teatrī. Attēlā: V. Vilciņa (Raimonda) un H. Ritenbergs (Žans de Briens). Pa labi — skats no V. Ļubimovas lugas «Uz bīstamās robežas» inscenējuma LPSR Valsts Jaunatnes teatrī. Attēlā: T. Sološeka (Sašeņka), A. Orlova (Dina) un R. Dambrāns (Viktors).

J. Ozola un J. Krieviņa foto

«KARALIS LIRS»

Sakarā ar V. Šekspira traģedijas inscenējumu LPSR Valsts Krievu dramas teatrī

Katra teatra dzīvē ir dienas, kas paliek tā vēsturē. Šīs dienas visbiežāk saistās ar teatra kolektīva darbu pie lielām, pasaules nozīmības lugām, kuras iestudējot teatris kļūst par tiltu starp ģenija daiļradi un tūkstošiem cilvēku lielu auditoriju. LPSR Valsts Krievu dramas teatrim tāds notikums ir V. Šekspira traģedijas «Karalis Lirs» inscenējums.

Mēs pazīstam Šekspira darbos milzīgas kaislības un notikumus, šo kaislību un notikumu sadursmes, pazīstam skaudras ciešanas, kas atklāj tādas vai citādas cilvēka īpašības. Taču nekur Šekspirs nav savācis vienkopus tik daudz moku un cietsirdības kā «Karalī Lirā», nekur nav tik spēcīgi parādījis, kā ciešanas līdz pamatiem satricina visu cilvēka iekšējo pasauli, liek tai pārveidoties, atdzimt. Skatītājs brīžiem vairs neatšķir atsevišķas ciešanas, viņa priekšā vienas vienīgas bezgalīgas sāpes. Un tomēr «Karalis Lirs» — šī varenā, dziļā un satricinošā traģedija — režisora S. Radlova inscenējumā skan optimistiski, tāpat kā optimistisks ir viss diženākā angļu dramaturga ģenijs.

Ne tā Šekspira ģenijs vērtēts pagātnē, bet, piemēram, Amerikas Savienotajās Valstīs arī tagad. Lielā traģiskā plānā atrisināto Šekspira darbu tulkotāji (īpaši franču), kritiķi un inscenētāji pat falsificēja viņa darbus: vieni — īstenībā nemaz netulkojot, bet pēc savas gaumes atstāstot Šekspira traģedijas, otri — «uzlabojot», saīsinot un pārlaisot tos skatuvei. Hamlets ieguva troni un apprecēja Ofeliju. Romeo un Džuljeta neizdarīja pašnāvību. Dzīva palika arī Kordelija un apprecējās ar Edgaru. Nebija jāmirst pat karalim Liram. Vārdu sakot, šajās traģedijās viss beidzās laimīgi. Tādi traktējumi bija sastopami Anglijas teatros 18. gadsimtā un Francijas teatros 19. gadsimtā. Imperiālisma laikmeta impresionistiski simboliskie teatri Šekspiru viltoja pēc sava prāta: visiem līdzekļiem viņi centās pasvītrot Šekspira šķietamo pesimismu, pārklājot izrādes ar «pasaules sāpju» idealistisko plīvuru.

Arī uz cariskās Krievijas skatuvēm Šekspira darbi nonāca lielāko tiesu sagrozītā veidā. Ģeniālā autora domai bija atņemts spēks un vēriens. Šekspira pētniekiem un režisoriem Padomju zemē nācās veikt milzum lielu darbu, lai atbrīvotu Šekspiru no dažnedažādu «komentētāju» un degradētāju izdomājumu gūsta, atbrīvotu viņu no agrāko inscenētāju salkanī sārtā un bālā grima. Šodien mūsu skatītājs redz uz skatuves nevis nogrimētu, bet gan īstu, dzīvu, pilnasinīgu Šekspiru, kas sasaucas ar tagadējo, heroisku cīņu iezīmēto vecās pasaules pārkārtošanas, cilvēku attiecību pārveidošanas laikmetu.

Būtu kļūdaini apgalvot, ka Šekspira daiļradē nav pesimisma. Viņa daiļrade, kas izaugusi no pasaulvēsturiska konflikta starp topošo buržuaziju un mirstošo feodalo iekārtu, nevarēja neatspoguļot jaunās pasaules dzimšanas mokas un tajā laikmetā neizbēgamās psicholoģiskās kolīzijas. Bet tas nebūt nav par viduslaikiem skumstošās feodalās muižniecības pesimisms, kā to daudzkārt mēģinājuši iztēlot vulgarā socioloģisma pārstāvji un viņu sekotāji, tas nav arī apceres, skepses, samierināšanās pesimisms, ko Šekspiram mēģināja piedēvēt idealistiskie falsifikatori. Nē, Šekspira «pesimisms» ir tāds, kas piemīt vienīgi lielam cilvēkam, kurš sāk saprast, ka dzīves īstenība ap viņu kļūst par egoistisku spēku haosu un ka šis haoss grauj renesanses laikmeta humanistu uzceltās garīgās pasaules harmoniju, bet kurš nesaprot, ka šie savtības un egoisma tumšie spēki aug un attīstās pašās jaunās buržuaziskās sabiedrības dzīlēs. Tāds cilvēks nav pesimists šā vārda parastajā nozīmē, viņš cīnās pret apkārtējās pasaules netaisnīgumu un nepilnīgumu un iet bojā nevienlīdzīgā cīņā. Šekspirs ir kvēls cīnītājs, kurš pat ar savu «pesimismu» pasvītro, ka cilvēkam jābūt neatlaidīgam un stingram, cīnoties progresa vārdā. Mainās paaudzes, mainās cīņas konkretie mērķi, taču nepieciešamība piedalīties šai cīņā par nākotni cilvēkam paliek nemainīga, ja vien viņš negrib nonākt reakcijas nometnē. Te arī meklējama Šekspira «pesimisma» būtība. Šāds «pesimisms» nemazina optimistisko spēku viņa daiļradei, kas daudzām paaudzēm stiprinājusi vīrišķību un apņēmību cīņā par cildeniem ideāliem.

Šekspira daiļrades optimistiskais spēks sevišķi tuvs mums, padomju ļaudīm, tādēļ tāds «Karaļa Lira» traktējums paceļ izrādi sevišķi lielā augstumā, dara Šekspira ģeniju mums dārgu un saprotamu.

Ar lielu taktu un smalku māksliniecisku izjūtu teatris atrisinājis personīgā un sabiedriskā harmoniskas apvienošanas problēmu, pārspīlēti neizvirzot izrādes centrā socialo elementu, tai pašā laikā nepārvēršot izrādi vienīgi cilvēcisku kaislību traģēdijā vai — kas vēl ļaunāk — melodramā par krietnu tēvu un nepateicīgām meitām. Būdams ģeniāls reālistisks mākslinieks, Šekspirs prata saskatīt sava laikmeta vēsturisko notikumu būtību, tieši tādēļ smeldams savai traģedijai vielu no viduslaikiem, viņš nebija viduslaiku apdziedātājs. Cieši sasaistot savus varoņus ar attiecīgo vēsturisko laikmetu, liekot viņiem darboties atbilstošā sociālā vidē, Šekspirs piešķīra viņiem sava laikmeta domas un jūtas. Tādēļ «Karalis Lirs» nav ilustracija kādam vēsturiskam vai leģendaram notikumam, kura centrā stāv prātu izdzīvojis vecs karalis, bet gan traģedija par Šekspira laikmeta cilvēka ciešanām.

Ar savu inscenējumu teatris ne tikai pierādījis, ka tas uzmanīgi izpētījis Šekspira laikmetu un traģedijas socialās saknes, iemīlējis Šekspiru un viņa humanismu, bet arī radījis harmonisku, mākslinieciski viengabalainu izrādi.

Jau ienākot teatra zālē, skatītājs sajūt ledainu viduslaicīgu dvesmu, kas it kā izplūst no masīvajiem akmens torņiem skatuves portala malās un no drūmā, smagiem dzelzs vārtiem līdzīgā priekškara.

Nodziest gaisma. Skan muzika. Sākas traģedija par karali Liru, sākas necaurredzami tumša viduslaiku nakts, no kuras, sāpīgās konvulsijās mocīdamās, cenšas izkļūt cilvēce. Skatītājs pārceļas tajā tālajā laikmetā, iesniedzas notikumos un kaislībās, ko no viņa vairs neatdala ne skatuves, nedz arī laika rampa. Izrādē redzam, kā cilvēkam izdur acis, kā nodevīgi nonāvē krietnus ļaudis, kā Lirs vētrā un negaisā vientulīgi klīst pa tīreli. Skatītājs, it kā būdams notikumu vietā, redz cietsirdību un šausmas, saprot un gandrīz fiziski izjūt, kāds bija tas asiņainais laikmets, kad «aklos veda bezprātīgie».

Uz šā baigā viduslaicīgā fona ap skatītāju viens pēc otra pulcējas Šekspira tēli. Tie nav nekādi pārcilvēki, «pusdievi», tie ir parasti ļaudis, citādi Šekspirs nebūtu lielākais skatuves mākslas reālists.

Bet Šekspirs nav tikai reālists, viņš ir dzejnieks-reālists. Viņam nepietiek ar to, ka viņš vērojis cilvēkus, varbūt, desmitiem gadu. No šī milzīgā laika posma Šekspirs izdala trīs četrus viņam kā dramaturgam visvērtīgākos mirkļus, kuros cilvēks izjūt, piemēram, patiešām stindzinošas bailes, visneaizmirstamāko laimi, nevaldāmu niknumu, mokošu greizsirdību utt. Parasti ļaudis, bet visizšķirošākie mirkļi viņu dzīvē — tādi ir Šekspira tēli. Teatris aizvada skatītāju līdz šiem neparasti svarīgajiem notikumiem parastu cilvēku dzīvē, un skatītāja priekšā visā pilnībā atklājas Šekspira ģenijs, dzejnieka un cilvēka dvēseles pētnieka ģenijs.

Lira tēls ir filozofiski reljefākais, psicholoģiski monumentalākais un cilvēciski traģiskākais Šekspira tēls. Tajā sakopota traģedijas galvenā doma, ar šo tēlu iezīmējas traģedijas vadošā filozofiskā līnija.

LPSR Tautas mākslinieka, Staļina premijas laureata J. Jurovska tēlojumā tas ir stipra rakstura cilvēks, kurš, neraugoties uz sirmo vecumu, saglabājis savus fiziskos un garīgos spēkus. Diženums un dziļš lirisms — tās ir īpašības, ar kurām aktieris, radīdams neaizmirstamu tēlu, apvelti Liru, līdz pašām dzīlēm atklājot šā varoņa ārkārtīgi sarežģīto raksturu. Sevišķi meistarīgi aktieris veido šekspiriskos kontrastus, kuru centralie momenti ir psichiskā stāvokļa maiņas — no niknuma uz maigumu, no prieka uz bēdām, no domas uz jūtām.

Troņa zālē sapulcējies viss galms: hercogi un princeses, bruņinieki un galma dāmas. Iznāk sirmais karalis. Enerģiskā, brīvā gaitā viņš aiziet līdz tronim, apsēstas kā uz parastā krēsla. Lirs ir pavisam vienkāršs. Un tomēr tas ir karalis, valdnieks, kurš pieradis, ka visi citi ir viņam padevīgi, un kurš sevi uzskata par «visu prieku un bēdu avotu, par dzīves sākumu un beigām savā valstī». Lirs pavēl pasniegt savu zemju karti — viņš nolēmis atteikties no troņa un varas, sadalīt karalisti starp savām meitām, lai «bez nastas aizietu nāvē». Bet vispirms Lirs grib, lai viņa meitas visu klātesošo priekšā pasaka, kā tās viņu mīl. Atskan daiļrunīgie, glaimīgie un melīgie vecāko meitu Gonerilas un Reganas vārdi. Bet ko teiks Kordelija — visjaunākā un vismīļākā meita? Lirs saspringti raugās uz Kordeliju, gaidīdams no viņas tikpat skaistus vārdus. Tikpat saspringti uz viņu raugās arī Ners. Cieti, aiz vēsiem vārdiem slēpdama no liekulīgā galminieku bara savu lielo, patieso mīlestību uz tēvu, Kordelija atbild, ka viņa mīl karali tā, kā liek pienākums: ne vairāk un ne mazāk. Ne jau tādu atbildi gaidīja karalis — patvaldnieks, rīkodams visu šo varas nodošanas ceremoniju. Svinīgums traucēts, tik labi iecerētie svētki izjaukti. Dusmu pērkoni vēršas pret Kordeliju, no valsts tiek padzīts karalim tik uzticīgais grafs Kents. Paštaisns patvaldnieks — tāda ir galvenā īpašība, ko tagad karalī Lirā atklāj J. Jurovskis.

Sākas Lira ciešanas un atdzimšana, dziļāka dzīves iepazīšana, izpratne.

«Tieši uz savu personību viņš attiecina visu to spožumu, visu to cieņu, kas bija veltīta viņa valdnieka kārtai, viņš nolemj atteikties no savas varas, jo ir pārliecināts, ka arī pēc tam ļaudis būs viņam padevīgi, . . . pāriet vienkāršā cilvēka kārtā un izbaudīt visas ar cilvēka dzīvi saistītās bēdas, — rakstā «Tumsas valsts» N. Dobroļubovs saka par Liru. — Tieši šai cīņā, kas pēc tam sākas, arī atklājas visas labākās viņa dvēseles īpašības, tieši šeit mēs redzam, ka viņu var pārņemt gan augstsirdība, gan maigums, gan līdzcietība nelaimīgajiem, gan vistaisnīgākā humanitate. Viņa rakstura spēks izpaužas ne tikai savu meitu nolādēšanā, bet arī savas vainas apziņā attiecībā uz Kordeliju, kā arī nožēlā par savu bargo raksturu un par to, ka viņš tik maz domājis par nelaimīgajiem nabagiem, tik maz mīlējis patiesu godīgumu.»

Nakts tumsas pārklātā tīrelī, vētrā un negaisā, gandrīz visu pamests, ārprātam līdzīga niknuma un atriebības alku pārņemts, sākdams saprast visa notiekošā drausmīgumu, Lirs sauc dabas spēkus, lai tie sagrauj un saplosa zemi. Kādu diženumu, titanisku spēku šajā skatā aktieris piešķir karalim Liram! Bet cik sirsnīgi, maigi tūdaļ skan viņa balss, griežoties pie Nera! «Man atlika no sirds tik gabaliņš: un tam ir tevis žēl.» Ar lielisku dekoratīvā ietērpa, skatuves efektu un aktieru spēles apvienojumu šis skats sasniedz klasisku izteiksmības formu.

Nokrītot karaļa mantijai no Lira pleciem, pazūd arī migla viņa skatiena priekšā. Pēc virknes nežēlīgu triecienu viņš sāk saskatīt pasauli tādu, kāda tā ir. Viņa vērīgais, dedzīgi meklējošais prāts meklē cilvēka dzīves disharmonijas cēloņus.

«Vai pasaulē ir cēloņi, kas nocietina sirdi?» — jautā Lirs. Visu laiku meklēdama atbildi, arvien saspringdama, Lira doma sasniedz to galējo robežu, aiz kuras zūd veselais saprāts. Sākas Lira bezprāts, tieši bezprāts, nevis ārprāts. Lira bezprāts, tā ir kaislību attīstības augstākā faze, kad tās mutuļodamas izplūst pāri krastiem. «Esmu ievainots tā, ka saskatāmas smadzenes», — saka Lirs. Un tā, kā tēlu veido J. Jurovskis, šīs darbīgās, meklējošās smadzenes patiešām kļūst «redzamas», kad apskaidrības brīžos Lirs, saspringdzinot prātu, grib nomierināt sevī trakojošo vētru.

Pārdzīvojis tik daudz ciešanu, Lirs, beidzot, sastop Kordeliju, vienīgo meitu, kura saglabājusi sevī uzticību un mīlestību. Sākas Lira atmoda. Tagad viņš atrod pasaulē īstu mīlestību, sirsnību, bez savtīgiem nolūkiem. Lira sejā mirdz apgarotība pat tad, kad viņš kopā ar Kordeliju dodas cietumā. Lira atmodas atklāšanā liela nozīme ir veiksmīgajai režijas mizanscenai: karalis sasaistīts ar Kordeliju un virzās uz priekšu atmuguriski, it kā baidīdamies kaut uz mirkli pazaudēt skatienam viņas seju, gaišās cerības staru. Kordeliju cietumā neģēlīgi nonāvē. Lirs iznes viņu uz savām rokām, rūpīgi noliek uz zemes un nolād slepkavas. Bet tā ir tikai pēdējā, gaistošā atbalss tai vētrai, kuru viņš bija pārdzīvojis tīrelī. Tas vairs nav karalis, bet cilvēks Lirs, kurš sapratis, ka atsevišķā, vientuļā dumpīgā protestā nav izejas. Viņš klusi noliek Kordeliju zemē un mirst — klusi, it kā iemigdams. Mēs «. . . sekodami dramas attīstībai, arvien vairāk samierināmies ar viņu (Liru), kā ar cilvēku, un beidzam ar to, ka izjūtam naidu un dedzinošu niknumu vairs nevis pret viņu, bet par viņu un par veselu pasauli . . .» (Dobroļubovs).

Traģedijā blakus tema, Lira pamatlīnijas variacija, ir Glostera tema, ko Šekspirs tāpat noved līdz katastrofiskam atrisinājumam, it kā vēlreiz vēlēdamies uzsvērt, ka cilvēks caur ciešanām nonāk pie skaidrības, pie savu kļūdu izprašanas, pie atteikšanās no agrākajiem maldīgajiem uzskatiem. Bet Glosters nav dumpīgs pēc dabas, kāds ir Lirs. Viņš ir pasīvs un visu piedēvē dievu rīcībai. Tāpēc N. Barabanova tēlojumā dominē mierīgi toņi, viņš sniedzis stingri veidotu, spilgtu galma augstmaņa — grafa tēlu. Ar lielu temperamentu viņš norunā vienīgi savu apsūdzības monologu pret Reganu, aizstāvot Liru. Ar lielu mākslinieciskā mēra sajūtu aktieris tēlo riskanto ainu, kurā Glosters kļūst akls. Aizkustinoša lirisma caurstrāvota ir viņa pēdējā tikšanās ar dēlu Edgaru.

Edgara lomu tēlo A. Augškaps. Ainas, kurās viņš izliekas traks, aktieris savu lomu veic ar lielu drosmi un spēku, sasniedzot tādu izteiksmības pakāpi, tādu kāpinājumu, ka Lirs nevilus pat sāk atdarināt viņa ķermeņa kustības. Bet «lauku mājas ainā» aktierim vajadzēja būt apvaldītākam kustībās.

Viengabalainu Edmunda tēlu izveidojis B. Dzeruks. Viņa sniegumā tas patiešām ir veikls, gudrs un viltīgs intrigants. Dzeruka Edmunds rīkojas, vienmēr paturot skaidru prātu, apdomāti. Lai sasniegtu savu mērķi, viņš upurē pat brāļa un tēva godu un dzīvību. Ar māksliniecisku izteiksmību un skatuves meistarību īpaši izceļas pēdējā aina.

Nera lomu tēlo V. Gluchovs. Kā zināms, nerriem Šekspira darbos, kā īstiem tautas pārstāvjiem, vienmēr ir dziļš un ass prāts, viņi ir pievilcīgi un patiesīgi. Karaļa Lira nerrs, liekas gan, ir visgudrākais no visiem Šekspira nerriem. Viņš ir karaļa Lira uzticams līdzgaitnieks, it kā tā acis, turklāt skaidras, vērīgas, visu redzošas acis. To, ko nesaredz Lirs, kur slēpjas visa viņa traģedijas būtība, asi uztver Ners. Tāpēc, tiklīdz Liram atveras acis, Šekspirs novāc Neru — pēdējos divos cēlienos viņa vairs nav. Aktieris gudri un pareizi izpratis šo tēlu. Viņš ar nerra asprātīgajiem vārdiem pamāca karali. Taču V. Gluchova tēlojumā ir dziļi aizkustinoši brīži, kad viņš it kā iziet no Nera lomas ietvariem un bez ākstа maskas parāda līdzjūtību, ko viņš izjūt. Tādas vietas ir: klusās skumjas, kad Lirs uzbrūk Kordelijai, dziesmiņa pie siekstā ieslēgtā Kenta, dialogs ar Liru tīrelī. Šie momenti padara tēlu daudzkrāsainu: skatītājs redz, cik liela ir mīlestība un līdzjūtība, ko Ners dāvā Liram, Kordelijai, Kentam — labākajiem cilvēkiem. Un visbeidzot, «lauku mājas ainā» aktieris, bērnam līdzīgi izveidojis no spilvena bruņu cepuri, uzliek to galvā. Kāda liela un dziļa jēga slēpjas šajā šķietami nejēdzīgajā Nera izdarībā traģisma pilnā brīdī! Lirs ir tik tālu zaudējis prātu, ka vārdu vairs nepietiek, gluži tāpat kā nepietiek arī Nera gudrās rīcības. Un tad Ners, lai remdētu Lira sāpes, it kā laba vecmāmiņa ķeras pie bērnu rotaļas.

Pareizi traktē un ļoti labi — bez ārēja temperamenta, apvaldīti — tēlo Kordelijas lomu A. Isajeva. Pirmajā ainā viņa vīrišķīgi panes bēdas, ar lielu sirsnīgu mīlestību caurstrāvota viņas izturēšanās teltī, tēvam mostoties. Bet arī te aktrise necenšas aizkustināt skatītājus ar sentimentalitati. Tāpēc, neraugoties uz Kordelijas likteņa traģismu, aktrise aizvada līdz skatītājiem Šekspira optimismu, viņa ticību tam, ka cilvēce uzvarēs liekulību un melus.

Skaidri, ar lielāku vai mazāku māksliniecisku meistarību parāda skatītājam Šekspira tēlus arī pārējie aktieri — V. Šachovskojs (Kornvalas hercogs), G. Timofejevs (Albanijas hercogs), S. Antipovs (Kents), A. Pelše (Gonerila), J. Krilova (Regana) u. c.

«Karalis Lirs» lielāko tiesu uzrakstīts bezatskaņu pantos, tajā ir visai daudz monologu. Aktieriem bija veicams ļoti grūts uzdevums — apgūt Šekspira stilu, padarīt skatītājam saprotamu Šekspira dzeju. Visgrūtākais neapšaubāmi bija skandēt monologus: cilvēki dzīvē reti runā skaļi paši ar sevi. Bet Šekspira monologs — tā ir dzīves patiesība, tikai dzejiska patiesība, kas izteikta augstākā mērā mākslinieciski. Un aktieri, it īpaši Jurovskis, Barabanovs, Dzeruks, pierādīja, ka viņi prot monologa mākslu un izteiksmīgi skandē Šekspira dzeju.

Teicami iedziļinājušies lugā dekoratori M. Āboliņš un J. Feoktistovs. Nemaz nerunājot par to, ka, uzceldami portalā torņus, viņi spoži atrisinājuši proscenija paplašināšanas problēmu, — viņi radījuši arī brīnišķīgas dekoracijas. Karaļpils un Glostera pils drūmās sienas it kā paredz to iemītnieku drūmo likteni, kailais tīrelis ar nolauzto koku, kas lepni pretojas vētrai, asi uzsver Lira lepno vientulību, gaišās, saules apmirdzētās tāles un telts ir pilnīgā harmonijā ar Glostera un Lira apskaidrību. Lielu augstumu sasniegusi arī izrādes tehniskā puse. Viss šis skatuviskais un tehniskais ietērps ir it kā tā nots, kurā ieklausoties, aktieri atrod pareizo toni šai lieliskajai izrādei. Izrādes atstātā iespaida padziļināšanai ne mazumu nākusi par labu arī PSRS Tautas mākslinieka D. Šostakoviča muzika, ko viņš daļēji komponējis speciali šim uzvedumam Rīgā.

Inscenētāja S. Radlova jaunrades biogrāfijā ir ne mazums «Karaļa Lira» uzvedumu. Bet viņš acīm redzot ierodas teatrī, neatnesot līdz pēdējam precizētu inscenējuma plānu, kurā neko vairs nevar izmainīt. Mēs redzējām mums labi pazīstamus aktierus, bet it kā pārveidojušos, citādus, jo viņi bija padarījuši bagātīgāku savu mākslu ar to jauno un vērtīgo, ko devusi viņiem līdzdalība šajā izrādē. Un tas liecina, ka S. Radlovs maksimali izmantojis savā inscenējumā aktieru priekšnesuma augsto kulturu Krievu dramas teatrī.

Teatris guvis uzvaru šajā pārbaudījumā, kas varbūt bijis visgrūtākais visā tā pastāvēšanas laikā. Tas, protams, nenozīmē, ka «Karaļa Lira» uzvedumā itin viss būtu nevainojams. Nē, palicis vēl daudz tāda, kur nāksies vēl piestrādāt ikvienam lomas tēlotājam šajā izrādē. Taču kolektīvs stingri un droši nostājies uz pareiza ceļa, kas ved uz vēl lielākiem panākumiem nākotnē. Šis uzvedums neapšaubāmi kļūs par vēsturisku notikumu kā visa teatra dzīvē, tā arī daudzu tā aktieru jaunradē.

V. Piguļevskis

Par kādu domu apmaiņu

Starp tēlotājas mākslas darbiem, ko republika ierosina šogad eksponēt Vissavienības tēlotājas mākslas izstādē Maskavā, redzam arī Mākslas akademijas diplomanda A. Kozorovicka gleznu «Vecāku sapulce skolā». Šim lēmumam piekritusi speciala darbu atlases komisija ar izciliem padomju tēlotājas mākslas meistariem priekšgalā. Varam apsveikt jauno mākslinieku ar lielu un nopietnu panākumu.

To zinot, tūdaļ nāk prātā domu apmaiņa, kas tieši par šo darbu izvērtās «Literaturas un Mākslas» slejās starp literatu J. Laganovski no vienas un jaunajiem mākslas zinātniekiem R. Lāci, M. Ivanovu un J. Bagu no otras puses. Rakstā «Dzīve tomēr daudz interesantāka» J. Laganovskis pareizi uzsvēra, ka galvenais, kas mūs saista un savijņo jebkuras nozares mākslas darbā, ir cilvēks — viņa darbi un cīņas, domas un pārdzīvojumi. Kā galveno pozitivo piemēru savas domas ilustracijai viņš minēja A. Kozorovicka gleznu. Tieši pret šo piemēru vēršas raksta «Daži iebildumi» autori. Pie tam R. Lāce un M. Ivanovs nonāca diezgan dīvainā stāvoklī. Uzmanīgs lasītājs katrā ziņā atcerējās, ka pirms pāris mēnešiem viņi tajā pašā laikrakstā šai darbā galvenokārt saskatīja skaidri izsvērtu kompoziciju, asprātīgu tēlu raksturojumu un iluzionari pārliecinošu priekšmetu gleznojumu. Pēc pāris mēnešiem tajā bija palicis pirmkārt sauss kolorits, sajaukti žanri, naturalisma tendences un pavisam jau pietrūka viengabalainības, mērķtiecības un gleznieciskа centru. Lasītājs bija neziņā: kurām R. Lāces un M. Ivanova domām ticēt un kurām ne.

Tagad jau pati dzīve pierāda, ka pareizs bijis pirmais vērtējums.

Neviens, protams, arī pašlaik nedomā, ka glezna ir pilnīgi brīva no kļūdām. Nebūt nē! Tomēr kopnovērtējumā, kā ieceres, tā izpildījuma ziņā, tā var noderēt par pozitivu piemēru.

Lai izbeigtu aizsākto domu apmaiņu, lasītāju vajadzēja informēt par šiem faktiem. Bet aprobežoties ar to vien būtu nepareizi. Bez tam mūs vēl interesē, kādi vēji pavisam īsā laika sprīdī spēja pagriezt R. Lāces un M. Ivanova spriedumus par šo darbu tieši pretējā virzienā? Atbildei uz šo jautājumu ir būtiska nozīme kritiskās domas attīstībā mūsu republikā.

Mēs nerunāsim par subjektivas dabas motiviem, kas ir acīm redzami. R. Lāce, M. Ivanovs un J. Baga vienā balsī uzsauc literatam J. Laganovskim:

— Kurpniek, paliec pie savām liestēm!

Vajag būt pārāk biezai ādai, lai to nemanītu. Bet vēl daudz svarīgāks ir kas cits.

Trīs jauno mākslas zinātnieku nostāja un spriedumi ir piemērs tam, kas iznāk, ja domu apmaiņā necenšamies godīgi, nopietni un līdz galam izprast, par ko tad īsti runā oponents. Bez dusmām un tukšas akademiskas pārākuma apziņas lasot J. Laganovska rakstu, katram ir saprotams, ka viņš cīnās par pilnvērtīgu padomju cilvēka tēlu mūsu mākslas darbos. «Iebilduma» autoriem pret to nav iebildumu. Un kur gan tie lai rastos, ja rudens izstādē atkal nav neviena cilvēka attēla, pie kura gribētos pakavēties par ko būtu vērts pastrīdēties vai kopīgi par kaut ko papriecāties. J. Laganovskis pareizi izvirza mūsu mākslas galveno problēmu. Kas tādā gadījumā īsti interesē «Iebilduma» autorus: latviešu tēlotājas mākslas centralās problemas vai tas, cik daudz rindu Laganovskis veltījis Kozorovicka un cik daudz pārējo autoru darbiem?

Godīga, nopietna attieksme pret to biedru domām, kas vadās no citādiem ieskatiem nekā mēs, — lūk, kas prasāms no katra kritiķa! Neņemdamies apšaubīt «Iebilduma» autoru godīgumu, atzīmēsim, ka nopietnības viņu rakstā ir par maz. Tāpēc viņi, mīksti izsakoties, nonākuši neveiklā situacijā.

Mūsu nelaime ir tā, ka mākslas kritiķi maz domā par kritikas žanru bagātībām. Izstrādājies viens standarta veids, kur vērtētājs cenšas veltīt katram darbam un autoram ja nu ne rindkopu, tad vismaz teikumu. Tādi raksti atgādina vēca skolotāja pūles salikt gada beigās saviem audzēkņiem atzīmes: tam teicami, tam labi, tam apmierinoši vai neapmierinoši. J. Laganovskis nav barams par to, ka viņš mēģinājis atiet no šī štampa un runāt galvenokārt par vienu, pareizi izvēlētu galveno temu, līdz ar to dodot zināmu novērtējumu izstādei.

Kā zināms, J. Laganovskis ir republikā diezgan pazīstams literats. Viņš mīl tēlotāju mākslu, bet tā nav viņa interešu galvenā sfera. Mēs domājam, ka tieši domu apmaiņas ar citu nozaru darbiniekiem trūkst mūsu mākslas kritikai. Tā būs grūti panākama, ja pirmajiem mēģinājumiem sekos augsti kvalificētu speciālistu iebildumi, kuros nopietni domātus spriedumus sauks par spriedelējumiem un, paši neatšķirdami galveno no mazāk svarīgā, pārmetīs citiem, ka tie aiz kokiem meža neredzot.

Tā šoreiz iznācis R. Lācei, M. Ivanovam un J. Bagai, kuru «Iebildumu» redakcija iespieda galvenokārt tādēļ, ka to pieprasīja bijušais MS valdes atbildīgais sekretars b. V. Valdmanis.

Ar to uzskatām šo domu apmaiņu par izbeigtu.

Hokeja sezona sākusies

Nav vēl aiz kalniem tā diena, kad rīdzinieki «Daugavas» stadionā noskatījās pēdējo šā gada futbola sacīksti, bet šodien zaļo laukumu jau pārklājusi sniega sega un puslīdz norimuši karstie strīdi par mūsu meistarvienības neveiksmju cēloņiem. Skatītāju tūkstošiem tā arī palicis nenoskaidrots, kas nākošajā gadā spēlēs B klasē — «Daugava» vai «Sarkanais metalurgs», bet dzīve un laiks iet uz priekšu, un nav sporta draugu dabā ilgi lauzīt galvu ap vecām lietām. Sākusies hokeja sezona, sākušās PSRS meistarsacīkstes hokejā ar ripu.

Mūsu Baltijas ziema ir untumaina, un nereti jau esam piedzīvojuši rūgtu vilšanos, pa ūdens peļķēm brizdami uz stadionu un pie vārtiem ieraudzīdami plakatu, ka atkušņa dēļ spēle atlikta. Tieši tāpēc valsts meistarsacīkstes arī nesākas Rīgā un nesākas pat Maskavā, bet gan Novosibirskā un Čeļabinskā. Lai sagatavotos šīs ziemas cīņām, uz Novosibirsku jau apmēram pirms mēneša izbrauca arī «Daugavas» hokejisti.

Jau tad, kad mūsu puiši devās ceļā, dažs labs karstasinīgs sporta draugs ar satraukumu pētīja laikrakstus, kuros bija publicēts vienības sastāvs. Neslēpsim, ka patiesu prieku mums sagādāja ziņa, ka šoreiz mūsu meistarkomandas sastāvā atkal pēc ilgiem laikiem spēlēs visi rīdzinieku labākie hokejisti, ieskaitot Braunu un Ķesteri, kuri vienības sastāvā nebija iepriekšējā gadā. Mēs vēl un vēlreiz pārlasījām diezgan pagaro sarakstu — tur bija Šulmanis, bija Vītoliņš, Bauris, Ogerčuks, Ronis, Firsovs un citi — visi labi zināmi un pazīstami sportisti. Un tad vienam otram no mums varbūt kļuva mazliet skumji. Tikai vecie paziņas vien, bet neviena jauna vārda . . .

Jaunums tomēr parādījās, diemžēl tikai ne komandas sastāvā, bet nosaukumā. Ar izbrīnu mēs gan «Cīņā», gan «Sovetskij sport» lappusēs pamanījām, ka vecu vecā «Daugava» tagad pārvērtusies par «Rīgas vagonu rūpnīcu»!

Plašākas sporta draugu masas nezina, kāpēc notikusi vienības nosaukuma maiņa, bet lai veicīgie pārkrustītāji nebrīnās, ja par viņiem smīn daudzi, kas seko mūsu sporta likteņiem. Kādēļ gan bija vajadzīgs šāds burvju mākslinieku cienīgs triks, ja hokejisti nav mainījušies?

Jau futbola sacīkšu periodā daudz nācās dzirdēt no pašiem hokejistiem un no tiem entuziastiem, kas bija lietas kursā, ka mūsu spēlētāji gaužām vāji gatavojas ziemas sezonai. Par to, ka hokejisti ne labprāt ierodas uz treniņiem, rakstīja arī laikraksti. Vai tas nozīmē, ka mūsu puiši būtu tik labi savas lietas pratēji, ka tiem vairs nevajadzētu nekādas gatavošanās? Laikam gan nē, jo PSRS izlases hokejisti kas, starp citu, ir pasaules čempioni, trenējas visu gadu. Acīm redzot mūsējiem atkal bija pietrūcis labas gribas un, par visām lietām, — atbildības sajūtas.

Tāpēc daudzi hokeja draugi ar bažām pavadīja mūsējos ceļā uz Novosibirsku. Sporta entuziastu garastāvoklis gan ievērojami uzlabojās, kad pienāca ziņas par pirmajām pārbaudes sacensībām, kurās rīdzinieki turējušies tiešām godam. Un tomēr — jau pirmā meistarības spēle atnesa lielu vilšanos. Ar rezultatu 1:3 «Daugava» zaudēja Ļeņingradas «Avangardam», kas valsts meistarsacīkstēs piedalās pirmo gadu un ir jauna vienība.

Gribas jautāt, kāpēc gan rīdziniekiem nācās zaudēt? Mēs nebijām šīs spēles aculiecinieki, bet jo spilgtu liecību par sacensības gaitu dod laikraksts «Sovetskij sport».

«Daugavas» uzbrucēji atkal bijuši pārāk lēni un neattapīgi, bet pats galvenais — vienībai trūcis uzvaras gribas, un tā cīnījusies faktiski tikai pēdējās desmit spēles minūtēs.

— Jā, ko tur lai dara, — nopūtīsies dažs labs hokeja cienītājs. — «Daugava» jau vienmēr spēlējusi nevienmērīgi un tāpat spēlē arī tagad.

Un tiešām — jau nākošajā cīņā ar Ļeņingradas Virsnieku namu, kas neapšaubāmi ir ļoti spēcīga komanda, rīdzinieki uzvarējuši ar 2:1. Pārliecinoši pieveikta arī Novosibirskas «Dinamo» komanda. Tātad spēlēt var, un panākumi būs, tikai vajag gribēt. Tieši uzvaras griba ir tā, ko mēs visvairāk novēlam saviem hokejistiem gan Novosibirskā, gan Čeļabinskā, gan arī otrā riņķa spēlēs, kad mēs atkal tiksimies «Daugavas» hokeja stadionā.

Bruno Saulītis

ŠONEDĒĻ

Šodien Filharmonijas zālē koncerts-lekcija «Gruzijas muzikas kultura». Lektore B. Bergmane. Piedalās LPSR Nopelniem bagātais mākslinieks H. Brauns (klavieres), L. Rjabova (soprans), E. Igenberga (klavieres), R. Pauls (klavieres), I. Dālmanis (vijole). Sākums plkst. 12.

6. decembrī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 18.

∘ LVU lielajā aulā Universitates centralā dramatiskā ansambļa skatu vakars. Programā skati no Šekspira, Šillera, Gogoļa, Raiņa u. c. lugām. Sākums plkst. 20.

∘ Mākslas darbinieku namā LPSR Valsts konservatorijas teatra mākslas fakultates audzēkņu vakars. Kursa vadītājas LPSR Tautas mākslinieces, Staļina premijas laureates V. Bajunas ievadvārdi. Sākums plkst. 20.

7. decembrī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā tēlnieku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 17.

∘ Konservatorijas zālē atklāta Padomes sēde, veltīta lielā krievu muziķa A. Rubinšteina dzimšanas 125. gadadienai. Prof. V. Muzaļevska referats. Koncerts. Sākums plkst. 20.

∘ Filharmonijas zālē starptautiskā konkursa laureates Marinas Jašvili vijoļkoncerts. Sākums plkst. 20.

8. decembrī Filharmonijas koncertzālē simfoniskais koncerts. Piedalās LPSR Radio simfoniskais orķestris. Diriģents LPSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks L. Vigners. Soliste M. Jašvili. Programā Šostakoviča 5. simfonija un Bethovena koncerts vijolei ar orķestri. Sākums plkst. 20.

10. decembrī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā grafiķu sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 18.

Laikraksts «Literatura un Māksla» iznāk reizi nedēļā. Redakcijas adrese: Rīgā, Kr. Barona ielā 12. Telefons 21997. Runas stundas no plkst. 10–14. Numurs maksā 40 kap. Abonēšanas maksa Rbļ. 20.80 gadā.
Abonementus pieņem «Preses apvienība» Rīgā, Kirova ielā 41/43. Izdevējs Latvijas Laikrakstu un žurnalu izdevniecība Rīgā, Pērses ielā 10/12. Iespiests LPRRT 1. tip. «Cīņa» Blaumaņa ielā 38/40. JT 37234
Redkoleģija: V. Kalpiņš (redaktors), I. Gerocka, A. Grigulis, N. Grinfelds, K. Plūksne, J. Sudrabkalns, R. Lāce, J. Laganovskis, I. Muižnieks.